

**MAZOWIECKIE BIURO
PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO
I ROZWOJU REGIONALNEGO**

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
OBSZARÓW CHRONIONYCH
W WOJEWÓDZTWIE MAZOWIECKIM:
BOLIMOWSKI PARK KRAJOBRAZOWY**

WRZESIEŃ, 2005

Dyrektor

Prof. dr hab. Zbigniew Strzelecki

Zastępca Dyrektora

Mgr Bartłomiej Kolipiński

Zastępca Dyrektora

Mgr inż. arch. Tomasz Sławiński

*****

Prowadzący:

Barbara Kopańska

Współpraca:

Michał Kubera

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie.....	4-5
I CHARAKTERYSTYKA PRZYRODNICZA I SPOŁOCZNO - GOSPODARCZA BOLIMOWSKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO.....	6-24
1. PODSTAWOWE INFORMACJE O PARKU.....	6-8
1.1. Powierzchnia i położenie Parku.....	6-8
2. CHARAKTERYSTYKA ABIOTYCZNYCH SKŁADNIKÓW ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.....	6-8
2.1. Budowa geologiczna i rzeźba terenu.....	8-9
2.2. Gleby.....	9
2.3. Wody powierzchniowe i podziemne.....	9-10
2.4. Klimat.....	10
3. CHARAKTERYSTYKA WALORÓW BIOTYCZNYCH PARKU.....	11-13
3.1. Siedliska, ekosystemy. Flora i Fauna.....	11-13
4. ISTNIEJĄCE FORMY SZCZEGOLNEJ OCHRONY.....	13-14
5. CHARAKTERYSTYKA WALORÓW KRAJOBRAZOWYCH I KULTUROWYCH.....	14-16
6. POWIĄZANIA PRZYRODNICZE.....	16-17
7. SYTUACJA SPOŁECZMNO – GOSPODARCZA.....	17-24
II CELE I ZASADY OCHRONY A ZASADY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.....	24-46
1. CELE I ZASADY OCHRONY ZAWARTE W PRZEPISACH ORGANÓW ODPOWIEDZIALNYCH ZA OCHRONĘ PRZYRODY.....	24-38
1.1. Akty prawne powołujące Bolimowski Park Krajobrazowy.....	24-33
1.2. Plan ochrony Parku.....	33-37
1.3. Akty prawne powołujące Bolimowsko–Radziejowicki z doliną środkowej Rawki Obszar Chronionego Krajobrazu.....	37-38
2. Cele i zasady ochrony a zasady zagospodarowania przestrzennego zawarte w dokumentach planistycznych gmin: studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin.....	39-46
2.1. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wiskitki.....	39-43
2.2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Puszcza Mariańska.....	43-45
2.3. Podsumowanie.....	45-46
III UWARUNKOWANIA DLA OBSZARÓW CHRONIONYCH.....	46-53
1. Uwarunkowania wynikające z sytuacji planistycznej obszaru Parku i otuliny.....	46-47
1.1. Analiza stopnia pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.....	47-48
1.2. Charakterystyka miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.....	48
1.3. Najważniejsze ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dotyczące wymogów ochrony przyrody i ochrony środowiska.....	49-50
1.4. Problemy wynikające z zapisów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego -zagrożenia ład przestrzennego.....	50
2. UWARUNKOWANIA FUNKCJONALNO – PRZESTRZENNE W OBSZARZE PARKU I JEGO BEZPOŚREDNIEM OTOCZENIU.....	51-53
IV ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA, KOLIZJEI KONFLIKTY POMIĘDZY ISTNIEJĄCYMZAGOSPODAROWANIEMAOCHRONĄPRZYRODY.....	54-58
1. Identyfikacja zagrożeń środowiska przyrodniczego.....	54
2. Kolizje przestrzenne między obszarami urbanizującymi się a ochroną przyrody.....	54-55
3. Obszary kolizji przestrzennych między obszarami infrastruktury technicznej a ochroną przyrody.....	55-56
4. Przebieg elementów infrastruktury technicznej (kołowej i szynowej) stanowi naturalną kolizję funkcji między Istniejącym zagospodarowaniem i ochroną przyrody.....	57
5. Delimitacja obszarów konfliktów społecznych.....	57-58
V. KIERUNKI DZIAŁAŃ.....	59-67
1. Kierunki działań wymagające zachowania i kształtowania środowiska przyrodniczego.....	60
2. Kierunki wymagające przywrócenia równowagi.....	61
3. Kierunki działań ograniczające skutki negatywnych oddziaływań infrastruktury technicznej.....	62
4. Rozwój proekologiczny form działalności gospodarczej.....	62-65
4.1. Tworzenie programów rolno-środowiskowych.....	62-64
4.2. Zalesienie gruntów rolnych.....	64-65
5. Postulaty zmian w systemie obszarów prawnie chronionych.....	65
6. Podsumowanie.....	65-67
Ważniejsze materiały źródłowe.....	68-69

Wprowadzenie

Niniejsze opracowanie zostało wykonane zgodnie z akceptowanym przez Zarząd Województwa planem pracy Mazowieckiego Biura Planowania Przestrzennego i Rozwoju Regionalnego. Stanowi ono realizację wymogu ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w zakresie prowadzenia przez organy samorządu województwa analiz i studiów, odnoszących się do obszarów problemowych.

Celem opracowania jest analiza uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego w gminach, na terenie których występują wielkoobszarowe formy ochrony przyrody, a w szczególności: Kampinoski Park Narodowy i Parki Krajobrazowe: Bolimowski, Chojnowski, Koziński, Mazowiecki, Nadbużański. Jak wykazały m.in. prace nad *Planem zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego*, obszary te są miejscem występowania licznych kolizji w zagospodarowaniu przestrzennym i z tym związanych konfliktów społecznych. Jednocześnie we wszystkich dokumentach wyznaczających strategiczne cele i kierunki rozwoju województwa mazowieckiego sprawa ochrony przyrody jest traktowana w sposób priorytetowy. W związku z tym, w odniesieniu do wyróżnionych gmin i obszarów, istnieje uzasadniona potrzeba podbudowania polityki przestrzennej uszczegółowiającymi (w stosunku do *Planu województwa*) analizami i studiami.

Przeprowadzone dla poszczególnych parków analizy koncentrowały się na następujących zagadnieniach:

- charakterystyce obszaru z punktu widzenia jego walorów przyrodniczych i cech społeczno-gospodarczych;
- celach i zasadach ochrony przyrody wyrażonych w dokumencie konstytuującym park, w zestawieniu z celami lokalnych polityk przestrzennych, zapisanych w studiach gminnych;
- prawnych uwarunkowaniach polityki ochronnej i przestrzennej wynikających z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- zagrożeń środowiska i kolizji przestrzennych;
- kierunkach działań na rzecz równoważenia rozwoju i zapobiegania konfliktom.

Opracowanie zostało wykonane z myślą o wykorzystaniu go jako podstawy do działań koordynacyjnych, realizowanych m.in. poprzez opiniowanie i uzgadnianie studiów gminnych oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Może być ono przydatne także przy sporządzaniu planów ochrony parków i innych dokumentów, określających zasady i kierunki ochrony środowiska przyrodniczego.

Całość opracowania składa się z sześciu zeszytów zawierających analizy odnoszące się do poszczególnych parków krajobrazowych i Kampinoskiego oraz z zeszytu syntetycznego, zawierającego omówienie:

- formalno-prawnych uwarunkowań prowadzenie gospodarki przestrzennej na obszarach objętych prawną ochroną przyrody,
- krótką charakterystykę poszczególnych parków objętych analizą,
- wnioski wynikające z przeprowadzonych badań i propozycje dotyczące ogólnych rozwiązań prawno -organizacyjnych w zakresie planowania przestrzennego w powiązaniu z ochroną przyrody.

Każdy zeszyt poświęcony poszczególnym parkom składa się z części tekstowej i graficznej, przedstawionej w formie wielowektorowych map (wykonanych w oprogramowaniu MapInfo) oraz wykresów i kartogramów.

I. CHARAKTERYSTYKA PRZYRODNICZA I SPOŁECZNO-GOSPODARCZA BOLIMOWSKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO

1. Podstawowe informacje o Parku.

1.1. Powierzchnia i położenie Parku.

Bolimowski Park Krajobrazowy (BPK) utworzony został 26 września 1986 roku Uchwałą Nr XIV/93/86 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Skierniewicach (Dz. Urz. Wojewody Skierniewickiego Nr 5 poz. 126). W obecnych granicach został powołany Rozporządzeniem Nr 31 Wojewody Skierniewickiego z dnia 19 czerwca 1995 roku oraz Rozporządzeniem Nr 32 Wojewody Mazowieckiego z dnia 3 czerwca 2003 roku.

Park jest obszarem chronionym ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe. Szczególnej ochronie podlegają pozostałości Puszczy Bolimowskiej, która wraz z Puszciami: Wiskicką, Korabiewicką, Jaktorowską i Kampinowską tworzyła niegdyś jeden, potężny kompleks leśny.

Celem jego funkcjonowania jest zachowanie, popularyzacja i upowszechnianie tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Wzdłuż granic Parku funkcjonuje strefa ochronna zwana „otuliną wewnętrzną i zewnętrzną”, pas o szerokości 200 m,

która w większości objęta została ochroną przez utworzenie Bolimowsko-Radziejowickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu z doliną środkowej Rawki.

Park zajmuje powierzchnię 23 130,11 ha, a otulina 2940,13 ha co stanowi 12,7% powierzchni BPK. Lasy i zadrzewienia zajmują 61,2 % powierzchni Parku:

- grunty orne i sady	24,3 %
- łąki i pastwiska	8,3 %
- bagna i torfowiska	0,3 %
- wody otwarte	0,1 %
- inne	5,8 %

Tereny o dużym stopniu biologicznej aktywności, jak lasy, użytki zielone, bagna, torfowiska i wody otwarte zajmują łącznie 69,9%. Bolimowski Park Krajobrazowy jest Parkiem typowo leśnym.

W wyniku reformy administracyjnej kraju obszar Parku znalazł się na terenie:

- **dwóch województw:** mazowieckiego i łódzkiego,
- **czterech powiatów:** Żyrardowskiego, grodzkiego Skierniewickiego, ziemskiego Skierniewickiego i Łowickiego;
- **ośmiu gmin:** Wiskitki, Puszcza Mariańska, Bolimów, Nieborów, Kowiesy, Nowy Kawęczyn, Skierniewice i miasto Skierniewice.

Położony jest około 50 km na południowy-zachód od Warszawy. Na terenie województwa mazowieckiego znajdują się 2 jednostki administracyjne, należące do powiatu żyrardowskiego, na których położony jest Park t.j.:

- gmina Puszcza Mariańska: – Park zajmuje 5543,73 ha, co stanowi 24% całej powierzchni Parku , powierzchnia otuliny wynosi 1210,51 ha;
- gmina Wiskitki – Park zajmuje 4333,30 ha, co stanowi 18,7 % całej powierzchni Parku, powierzchnia otuliny wynosi 399,55 ha.

Łączna powierzchnia BPK położona na terenie województwa mazowieckiego wynosi 9877,03 ha, co stanowi 43 % całej powierzchni Parku oraz otuliny wynosi 1550,06 ha.

Położenie BPK:

a. **region biogeograficzny:**

- kontynentalny

b. wg **podziału fizyczno-geograficznego** J. Kondrackiego obszar Parku i otuliny wchodzi w zasięg następujących jednostek:

- Obszar: .....Pozaalpejska Europa Zachodnia,
- Prowincja.....Niż Środkowoeuropejski (31)
- Podprowincja.....Niziny Środkowopolskie (318)
- Makroregion.....Nizina Środkowomazowiecka (318.7)
- Mezoregiony.....Równina Łowicko - Błońska -część północna i środkowa, Wzniesienia Łódzkie (318) Wysoczyzna Rawska (318.83) - część południowa i południowo-wschodnia .

c. wg **regionalizacji geobotanicznej** Szafera BPK położony jest w zachodniej części Krainy Mazowieckiej, która należy do Podziału Wielkich Dolin w obrębie Działu Bałtyckiego.

d. **pod względem etnicznym** Park leży na styku podregionów:

- księżackiego,
- nieborowsko - bolimowskiego,
- rawskiego,
- mszczonowsko – wiskicko – sochaczewskiego

e. **pod względem kulturowym** obszar Parku leży na obszarze południowo-wschodniej części historycznej dzielnicy Mazowsza, w obrębie której wykształciły się odrębne obszary etnograficzno-kulturowe, łowicko-sannicki oraz rawski.

2. CHARAKTERYSTYKA ABIOTYCZNYCH SKŁADNIKÓW ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

2.1. Budowa geologiczna i rzeźba terenu

Typowy krajobraz polodowcowy tworzy:

1) Równinna wysoczyzna morenowa

Występuje ona w północnej części obszaru . Zbudowana jest w przewadze z piasków i glin zwałowych zlodowocenia środkowopolskiego, a jedynie w rejonie Wiskitek w podłożu występuje większe nagromadzenie materiału piaszczystego i żwirowego z głazami lodowcowymi tego samego zlodowacenia. Z uwagi na przewagę nieprzepuszczalnego podłoża występuje na obszarze duży stopień zawodnienia. Wysokości terenu wynoszą od 89m n.p.m. w części północno - zachodniej, do ok. 100 m n.p.m. w części wschodniej.

2) Falista wysoczyzna morenowa

Występuje w południowej i południowo – wschodniej części. Dominują piaski, żwiry i głazy lodowcowe oraz piaski gliniaste i gliny czołowe zlodowocenia środkowopolskiego. Jest to obszar najwyższy i najbardziej urozmaicony konfiguracyjnie. Wysokości bezwzględne wynoszą od 135 m npm do 200 m npm. W tym obszarze jest znacznie mniej terenów zawodnionych i podmokłych.

Ze względu na największe zróżnicowanie rzeźby terenu należy wyróżnić **dolinę rzeki Rawki**, która stanowi podstawową oś hydrologiczną i korytarz ekologiczny. Występuje tu szczególne nagromadzenie wielu czytelnych w krajobrazie form morfologicznych (terasy rzeczne, suche doliny płaskodenne, ostańce denudacyjne, delle oraz wąwozy i inne utrwalone formy erozji antropogenicznej – holocenijskiej).

2.2. Gleby

Gleby wykształcone głównie na podłożu osadów czwartorzędowych, występują tu w postaci:

- gleb brunatnych właściwych i wylugowanych (sporadycznie w południowej części Parku),
- bielie i pseudobielie (dominują w całym obszarze),
- czarnoziemiu (sporadycznie w obniżeniach dolin),
- gleb pobagiennych,
- gleb napływowych w dolinach i obniżeniach terenu.

Największe obszary pokrywają bielice. Najżyźniejsze gleby - kompleksy rolniczej przydatności w klasach 1, 2, 3, 4 oraz 1z i 2z – wskazane do użytkowania

rolniczego tzw. czarne ziemie występują w gminach Wiskitki i Mszczonów. W gminie Puszcza Mariańska występuje koncentracja gleb najstabszych.

2.3. Wody powierzchniowe i podziemne

Obszar Parku wraz z otuliną w całości położony jest dorzeczu rzeki Bzury, stanowiący dopływ II rzędu Wisły. Zlewnia rzeki Rawki łącznie z dopływami: Grabinką, Korabiewką i Chojnatką, odwadnia centralną i południowo-wschodnią część Parku (ok. 60% całego obszaru). Część wschodnia (ok. 25%) położona jest w zlewni rzeki Suchej Nidy, która uchodzi do Bzury poniżej ujścia rzeki Rawki.

Na terenie Bolimowskiego Parku Krajobrazowego występują trzy główne poziomy użytkowe wód podziemnych: czwartorzędowy, trzeciorzędowy i kredowy. Największe pobory wód podziemnych z utworów czwartorzędowych występują m.in. w Żyrardowie (ujęcie komunalne „Sokule”), wydajność rzędu ponad 200 m³/h.

Obszar Parku położony jest w południowo-zachodniej części „grudziądzko – warszawskiego okręgu geotermalnego”. Najkorzystniejsze warunki wykorzystania zasobów energii cieplnej wód podziemnych występują w obszarze wzdłuż wgłębnich niecek strukturalnych. Pierwsza biegnie między innymi przez gminę Wiskitki Puszcze Mariańską i Mszczonów.

Mineralizacja wód geotermalnych sięga w Mszczonowie ponad 60 kg/m³. Otwór GT-2 w Mszczonowie, który ujmuje płytsze wody kredowe stwarza mniejsze uciążliwości dla środowiska i ze względu na niską mineralizację wynoszącą ponad 1 kg/m³, charakteryzuje się temperaturą w granicach 40⁰.

2.4. Klimat

Klimat obszaru Parku należy do obejmującej znaczną część kraju dzielnicy klimatycznej nazwanej przez E. Romera dzielnicą **Klimatu Wielkich Dolin**.

Temperatury ekstremalne mieszczą się w granicach – 28⁰ C do + 36⁰C. Średnia roczna temperatura powietrza sięga około 7,5%. Okolice Skierniewic wyróżniają się na tle Polski jedną z najwyższych rocznych sum całkowitego promieniowania słonecznego.

Roczne sumy opadów są niskie i wynoszą ok. 500-520 mm opadu. Ilość opadów wyraźnie maleje.

Wiatry osiągają roczną prędkość 3,5 km/sek. W ciągu większej części roku dominują wiatry zachodnie, których największy udział jest w lipcu (28 %). Od listopada do stycznia dominują wiatry południowo – zachodnie, w kwietniu przeważają wiatry północno – zachodnie. Warunki solarne (małe zachmurzenie), duża ilość dni pogodnych oraz, że rejon Parku należy do najcieplejszych w kraju, stwarza to korzystne warunki dla rozwoju rekreacji lecz ogranicza rozwój rolnictwa (przesuszenie terenów uprawnych).

3. CHARAKTERYSTYKA WALORÓW BIOTYCZNYCH PARKU.

3.1. Siedliska, ekosystemy. Flora i Fauna.

W podziale geobotanicznym Polski wg Szafera Park znajduje się w zachodniej części Krainy Mazowieckiej, w krainie holoarktycznej, jednak na tym terenie można spotkać elementy borealne (relikty glacialne) i atlantyckie, co nadaje florze obszaru niepowtarzalne cechy.

Charakterystyczne dla tego regionu są lasy środkowopolskiego boru sosnowego świeżego i bory mieszane z udziałem sosny, dębu, grabu i jałowca, przechodzące na bardziej żyznych siedliskach w typowe grądy i nieco rzadziej w świetliste dąbrowy. W dolinach rzek występują cenne zbiorowiska łągowe i olsowe (rejon wsi Grabie) oraz grądu (w dolinach rzek Grabinki, Korabiewki i Rokity). W dolinie rzeki Rawki występują łągi jesionowo – olchowe i zarośla wierzbowe.

Siedliska borowe zajmują około 80 % powierzchni leśnej. Istniejące kompleksy leśne stanowią pozostałości Puszczy Bolimowskiej, Miechowieckiej i Mariańskiej

oraz Korabiewickiej. Przeważają lasy wodochronne obejmujące płaty w obrębie Puszczy Bolimowskiej, również występują lasy obronne w uroczysku Puszcza Mariańska oraz lasy – ostoje zwierząt w południowej części uroczyska Sokule. Administracyjnie lasy należą do Nadleśnictwa Skierniewice oraz Radziwiłłów. Tereny zalesione stanowią ponad 60 % Parku.

Cenne zbiorowiska łąkowe zachowały się w dolinie Rawki, na śródleśnych polanach w obrębie kompleksu leśnego Puszczy Bolimowskiej, w północnej części gminy Puszcza Mariańska. Na skarpach związanych z rzeką Rawką występują zbiorowiska ciepłolubnych muraw napiaskowych.

Świat roślinny Parku jest bardzo bogaty. Duże urozmaicenie siedlisk i biotypów decyduje o bogactwie gatunkowym flory oraz o jej różnorodności. Spośród 2200 gatunków roślin naczyniowych Polski występuje w Parku niemal połowa (900 gatunków). Są tu gatunki właściwe Polsce środkowej, lecz także charakterystyczne dla pogórza i okolic nadmorskich.

Można znaleźć 40 gatunków objętych ochroną i ponad 100 uznanych za zagrożone i ginące. Należą do nich np. rzadkie w tej części Polski *widłaki*, czy też pojedynczo rosnące kolorowe *storczyki*. Dość licznie występuje oplatający drzewa *bluszcz pospolity* i liczne porosty na drzewach świadczące o czystości powietrza.

Obecnie najcenniejsze zbiorowiska roślin rzadkich i cennych występują w dolinie Rawki i jej dopływów (odcinki ujściowe), w dolinie Grabinki oraz w rezerwacie "Puszcza Mariańska".

Cenniejsze w BPK gatunki roślin to: czarcikęs Kluka, czarnuszka polna, fiołek mokradłowy, gniadosz błotny i rozestany, goryczka wąskolistna, goździk pyszny, groszek błotny, kosaciec syberyjski, kruszczyk błotny, rosiczka okrągłolistna, selenica żyłkowa.

3.2. Fauna

Fauna BPK jest równie bogata jak jego flora. Występują tu 163 gatunki zwierząt chronionych, liczna i bogata entom- i awifauna.

Największym i najwspanialszym zwierzęciem jest *łoś*, którego spotkać można wszędzie – np. wzdłuż rzeki Rawki, żerującego na leśnych uprawach. Jego liczbę szacuje się na 4 – 7 sztuk. Gatunkiem bardzo rzadkim jest pojawiający się na krótko *jeleń europejski*, sprowadzony tu w XVII w. Stado ocenia się na 30 sztuk.

Osobliwością fauny jest *daniel* pochodzący z nieborowskiej hodowli Michała Hieronima Radziwiłła. Z innych ssaków żyjących w Parku warto wymienić m.in. : zając, dzikiego królika, wiewiórkę, piżmaka amerykańskiego, borsuka, jenota, kunę leśną, wydrę, rzęsorka rzeczna – jedyne w Polsce jadowitego ssaka oraz bobra, którego liczbę szacuje się na około 100 sztuk.

W rzece Rawce żyje 18 gatunków ryb i jeden gatunek minoga.

Świat ptasi Parku jest bardzo liczny i urozmaicony. Gniazduje tu ponad 130 gatunków ptaków np.: błękitnie upierzony zimorodek, sieweczka rzeczna, żuraw, łabędź niemy, budujący efektywne gniazda remiz i brodziec samotny. Na osobną uwagę zasługuje *bocian czarny* – ptak w Europie Zachodniej w zasadzie nie występujący (na terenie Puszczy Bolimowskiej założył trzy gniazda).

Ciekawie przedstawia się również entomofauna Parku. Głównie w dolinie Parku i jej dopływu Grabinki – stwierdzono 656 gatunków owadów, wśród nich 67 gatunków rzadkich i interesujących. Zaliczają się do nich motyle (np. paź królowej, mieniak stróżnik), a także chrząszcze (np. kozioróg dębosz). Motyle, które znajdują się na Czerwonej Liście: *Acathopsyche citra* i *Spatalia Argentina* – wymieniony

gatunek w Polsce już nie występujący. Dolina rzeki Grabinki jest jedynym stanowiskiem tego motyla w kraju.

4. ISTNIEJĄCE FORMY SZCZEGÓLNEJ OCHRONY

Dla zachowania szczególnych walorów przyrodniczych BPK powołano na jego obszarze szereg innych form ochrony przyrody. Jest tu przede wszystkim 5 rezerwatów przyrody, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo – krajobrazowe, pomniki przyrody. Cały Park położony jest w granicach Bolimowsko – Radziejowickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Rezerваты na terenie BPK:

- **Kopanicha**, gm. Skierniewice, woj. Łódzkie, o powierzchni 42,53 ha;
- **Ruda – Chlebacz**, gm. Skierniewice, o pow. 12,71 ha;
- **Polana Siwica**, gm. Nieborów, woj. Łódzkie o pow. 68,55 ha;
- **Rawka**, wspólny dla obu województw, o łącznej powierzchni 486 ha;
- **Puszcza Mariańska** (100 – letni las grądowym), gm. Puszcza Mariańska, pow. Żyrardów, woj. Mazowieckie, o powierzchni 120,30 ha.

Rezerваты projektowane:

- **Dolina rzeki Grabinki**, krajobrazowo – leśny, o powierzchni 60,04 ha, położony w gm. Bolimów i Puszcza Mariańska;

Projektowane zespoły przyrodniczo – krajobrazowe w granicach woj. Mazowieckiego

to: - **Łąki w Dolinie Suchej Nidy koło Żukowa .**

Użytki ekologiczne

Na terenie gminy Wiskitki i Puszcza Mariańska (Nadleśnictwo Skierniewice) znajduje się 78 użytków ekologicznych. Stanowią one zwykle całe pododdziały leśne należące do tych samych lub innych oddziałów leśnych. Bardzo często sąsiadują one z sobą, tworząc w terenie jeden obiekt np. śródleśną polanę, fragment doliny.

Pomniki przyrody

Na terenie Parku występuje 54 pomników przyrody ożywionej – pojedyncze drzewa lub grupy drzew (dąb szypułkowy, lipa drobnolistna, brzoza brodawkowata, jesion wyniosły kasztanowiec zwyczajny).

Drzewostany ostojowe i obszary ostojowe cennych gatunków fauny i flory na terenie woj. Mazowieckiego:

- Uroczysko gm. Wiskitki,
- Uroczysko Bolimów,
- Uroczysko Miedniewice,
- Uroczysko Sokule,
- Uroczysko Sokule – Łubno,
- Uroczysko Ulaski – Jesionka.

5. CHARAKTERYSTYKA WALORÓW KRAJOBRAZOWYCH I KULTUROWYCH

Krajobraz jest wynikiem nakładania się na siebie form ukształtowania terenu w wyniku procesów geomorfologicznych oraz naturalnych i antropogenicznych form pokrycia terenu. Wyróżnić możemy:

- **krajobraz naturalny harmonijny** (są to kompleksy leśne nadleśnictwa Radziwiłłów i Grójec, stanowiące pozostałość po dawnych puszczech królewskich Jaktorowskiej, Wiskickiej, Korabiewickiej i Bolimowskiej, kompleks łąkowo – leśny u źródeł rzeki Suchej Nidy);
- **krajobraz naturalno – kulturowy** (większe i mniejsze kompleksy torfowisk, bagien, dolina Rawki z towarzyszącymi jej terasami zalewowymi, łąkami, łęgami i olsami oraz kompleksy mniejszych rzeczek, które tworzą z terenami sąsiadującymi powierzchniowo widoczne: kompleksy przyrodnicze”);
- **krajobraz historyczny komponowany** (obszar o znacznych walorach ukształtowania terenu wraz z nawarstwieniami historycznymi – zespoły pałacowo – parkowe, dawne młyny);
- **krajobraz kulturowy współczesny lub historyczny nawarstwiony** (najkorzystniej nowe obiekty i elementy rozplanowania komponują się w krajobrazie w Puszczy Mariańskiej, Radziwiłłowie, Grabinie Radziwiłłowskiej, Bartnikach, Aleksandrii i Bednarach).

Waloryzacja środowiska kulturowego i zasoby dziedzictwa kulturowego

Na terenie Parku (w części należącej do woj. Mazowieckiego) znajdują się liczne stanowiska archeologiczne związane z pradziejową i średniowieczną działalnością człowieka. Koncentrują się one wzdłuż cieków, tj.:

- w dolinie Rawki np. w rejonie wsi Kamion(lewy brzeg rzeki);
- w dolinie Korabiewki (w rejonie wsi Korabiew, Wola Polska, Puszcza Mariańska, Grabina, Bartniki i Grabie);
- w dolinie Suchej – Nidy (w rejonie wsi Waleriany i Studzieniec);
- w dolinie Chojnatki (w rejonie wsi Patoki).

Najciekawsze stanowisko archeologiczne jest na obszarze wsi Grabie, pochodzące w okresie neolitycznego (ok.3000 – 2000 lat p.n.e.).

Zasoby architektury i budownictwa tworzą obiekty zabytkowe:

- 1) Obiekty o szczególnych wartościach, nadających obszarowi Bolimowskiego Parku Krajobrazowego atrakcyjność o charakterze *unikalnym* w skali kontynentu:
  - zespół osadniczy z okresu rzymskiego w Wólce Łasieckiej gm. Bolimów,
  - zespół cmentarzy z I wojny światowej w okolicach Bolimowa.
- 2) Obiekty o dużych wartościach, atrakcyjności w skali kraju:
  - zespół Arkadii i Nieborowa z trzema alejami,
  - kościoły w Bolimowie p.w. św. Anny i św. Teresy.
- 3) Obiekty o znaczeniu regionalnym oraz obiekty wpisane do rejestrów zabytków położone w granicach administracyjnych woj. Mazowieckiego:

Gmina Wiskitki.:

- Łubno – chałupa nr 58 (nr rej. 776),
- Miedniewice – zespół kościelno - klasztorny(nr rej. 39), cmentarz przykościelny(nr rej. 983), dawny zajazd (nr rej. 413),
- Sokule – dwór (nr rej. 560),
- Wiskitki – cmentarz żydowski (nr rej. 878), cmentarz z I wojny światowej rosyjski (nr rej. 922), miejscowość jest zaliczana do najstarszych na Mazowszu.

Gmina Puszcza Mariańska

- Puszcza Mariańska – kościół parafialny (nr rej. 208), cmentarz przykościelny (nr rej. 962), plebania kościoła parafialnego (nr rej. 209), zespół klasztorny Ojców Marianów (nr rej. 262);
- Bartniki – cmentarz przykościelny (nr rej. 958),
- Kamion – pałac (nr rej. 467), park (nr rej. 531),
- Radziwiłłów – dworzec kolejowy (nr rej. 467)
- Studzieniec – mogiła wojenna (nr rej. 909),
- Wcześniak – park dworki (nr rej. 768).

Należy również wymienić miejsca związane z wybitnymi postaciami historycznymi; Guzów, gm. Wiskitki – Feliks Łubieński, Henryk Łubieński, Tomasz Łubieński; Olszanka, gm. Puszcza Mariańska – Józef Rapacki, Czesław Tański; Puszcza Mariańska – Jan III Sobieski, Stanisław Papczyński.

6. POWIĄZANIA PRZYRODNICZE

Funkcjonowanie Bolimowskiego Parku Krajobrazowego (w sensie celów jego powstania) jest związane przede wszystkim z tworzeniem i funkcjonowaniem spójnego systemu obszarów chronionych.

Puszcza Bolimowska i dolina rzeki Rawki jest korytarzem ekologicznym, który łączy ważne ekologicznie obszary węzłowe: doliny rzeki Wisły (poprzez dolinę rzeki Bzury) i rzeki Pilicy. Korytarz ten nabiera szczególnego znaczenia wobec zainwestowanej doliny Wisły w rejonie Warszawy.

Kolejne powiązania ekologiczne zapewniają dolina rzeki Suchej Nidy i Pisi Gągoliny. Stanowią one wzmocnienie korytarza rzeki Rawki umożliwiając także kontakt z Puszcą Kampinoską i wyznaczają trasy przemieszczeń łośa, jelenia, a ostatnio rysia (reinprodukowanego w Kampinoskim Parku Narodowym).

Wzmocnienie i utrwalenie pozycji Bolimowskiego Parku Krajobrazowego jako znaczącego układu przyrodniczego (węzeł ekologiczny w skali krajowej) poprzez włączenie Parku do Sieci Natura 2000 stanowi główny cel jego ochrony.

Obszar BPK położony jest w obrębie Bolimowsko – Radziejowickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (BROCHK), którego powierzchnia wynosi 66 500 ha, w tym

25 753,0 ha na obszarze województwa mazowieckiego. Utworzony został w 1986 roku w celu ochrony terenów o względnie niskim stopniu przekształcenia środowiska przyrodniczego oraz należących do najcenniejszych zasobów przyrodniczo – krajobrazowych.

Zgodnie z politykę ekologiczną Państwa priorytetowym zadaniem jest utworzenie **europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000** (zgodnie z przyjętymi dyrektywami ptasią i siedliskową), która obecnie (w fazie uzgodnień i konsultacji) obejmuje obszar Puszczy Bolimowskiej. **Specjalny Obszar Ochrony** w Puszczy obejmuje 12 typów siedlisk i 11 gatunków – siedliska: murawy kserotermiczne, lasy łąkowe (91E0), bory i lasy bagienne, świetlista dąbrowa, kilka typów łąk, eutroficzne zbiorniki wodne; zwierzęta: bóbr, wydra i różanka, rośliny: starodub łąkowy.

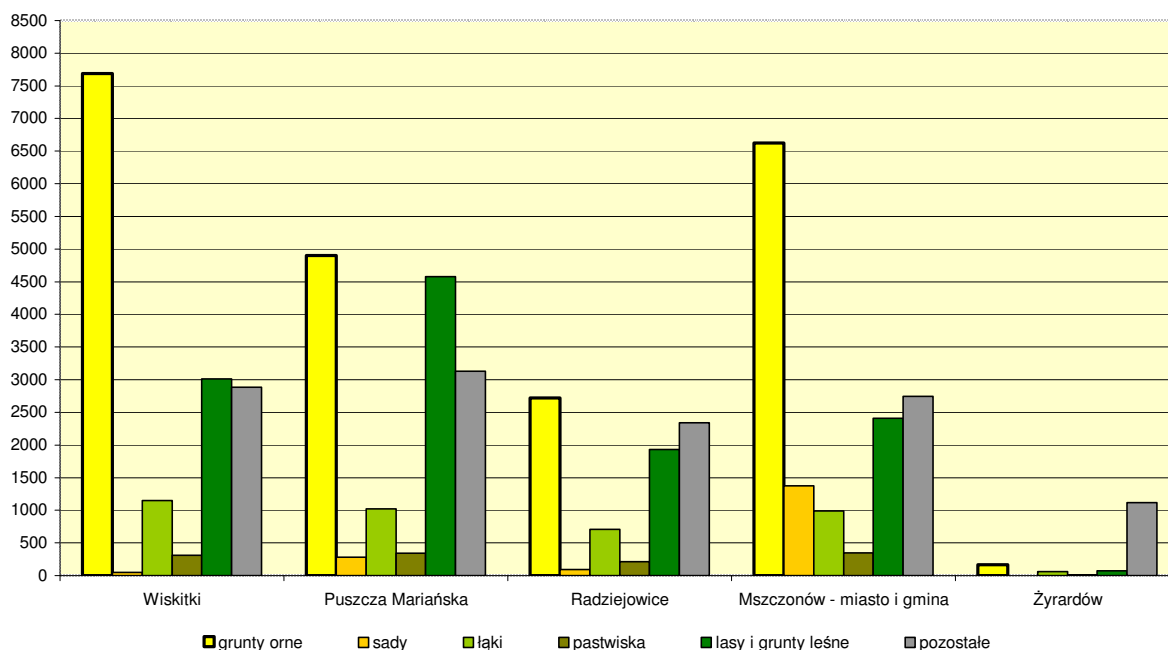
7. SYTUACJA SPOŁECZNO – GOSPODARCZA.

Sytuacja społeczno-gospodarcza na terenie Bolimowskiego Parku Krajobrazowego jest ściśle związana z sytuacją powiatu żyrardowskiego oraz gmin Puszcza Mariańska i Wiskitki, na terenie których położony jest Park wraz z otuliną.

W obrębie gminy Puszcza Mariańska znajduje się 5543,73 ha gruntów położonych w obszarze Parku, stanowi to 24 % powierzchni gminy. Z tego 71 % (3927,09 ha) stanowią lasy, a 16 % (926,46 ha) rola i 6 % (367,08 ha) użytki zielone. Tereny zabudowane i drogi stanowią 4,33 % (333,10 ha) powierzchni gminy położonej w Parku. Powierzchnia otuliny wynosi – 1210,51 ha.

W obrębie gminy Wiskitki znajduje się 4323,30 ha gruntów położonych w obszarze Parku, stanowi to 18,7 % powierzchni gminy. Z tego 43,39 % (1875,04 ha) stanowią lasy, a 34,90 % rola (1508,84 ha) i 15,78 % (682,35 ha) użytki zielone. Tereny zabudowane i drogi stanowią 5,95 % (257,07 ha) powierzchni gminy położonej w Parku. Powierzchnia otuliny wynosi – 339,55 ha.

Struktura użytkowania gruntów w poszczególnych gminach

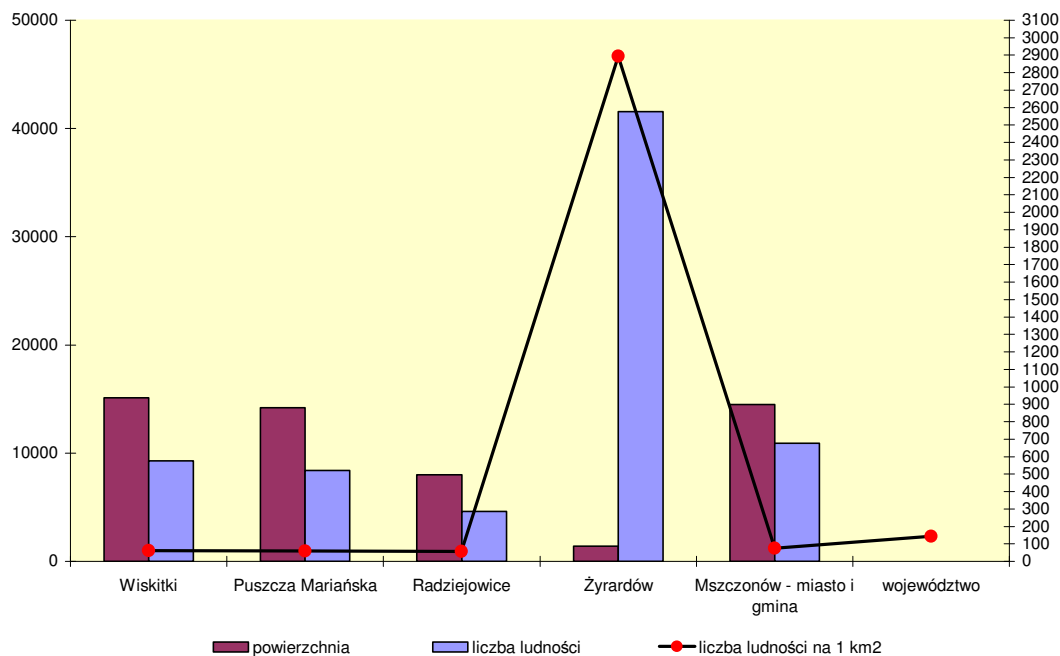

Dane : Rocznik statystyczny województwa mazowieckiego 2003r.

Na koniec 2002 roku liczba mieszkańców gmin na obszarze których leży Bolimowski Park Krajobrazowy wynosiła 17718 i stanowiła ok. 24% ludności całego powiatu żyrardowskiego (74780 mieszkańców). Gminę Wiskitki zamieszkuje 9304 mieszkańców, a gminę Puszcza Mariańska 8414 mieszkańców. Jednak od 1999 roku zauważa się przyrost ludności na terenie gminy Puszcza Mariańska (wzrost o 392 mieszkańców), natomiast na terenie gminy Wiskitki spadek o 49 mieszkańców).

Wskaźnik gęstości zaludnienia na terenie gmin, na których znajduje się Park jest niższy od średniego dla województwa mazowieckiego (144 osoby/km²) i dla kraju (122 osoby / km²) i wynosi 60,5 osoby na 1 km².

Powierzchnia i ludność w gminach związanych z Parkiem

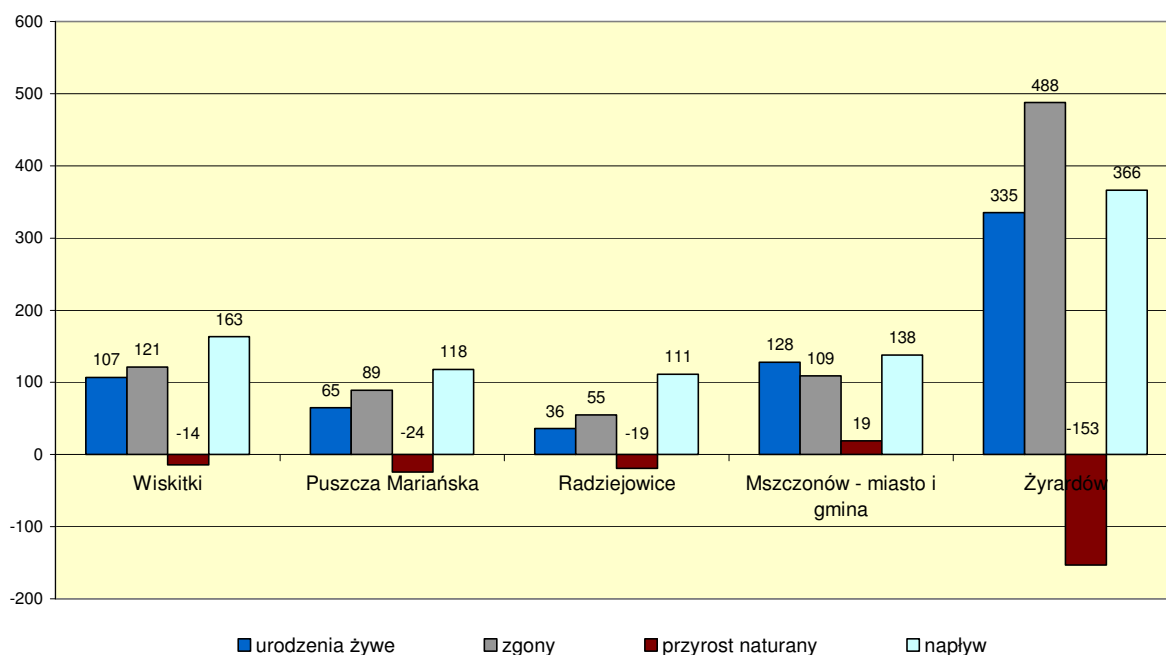

Dane : Rocznik statystyczny województwa mazowieckiego 2003r.

Od 1999 roku do 2002 roku zmniejszyła się liczba zgonów w gminie Wiskitki (o 6 zgonów) i w gminie Puszcza Mariańska (o 12 zgonów). Natomiast liczba urodzeń wzrosła w gminie Wiskitki od 1999 roku – o 28 , a w gminie Puszcza Mariańska zmalała o 20 urodzeń.

Czynnikami zmian w liczbie mieszkańców są z jednej strony przyrost naturalny, a z drugiej ruch wędrowny ludności. Od 1999 do 2002 roku zmniejszył się napływ ludności i wyniósł dla gminy Wiskitki mniej o 14 osób, dla gminy Puszcza Mariańska mniej o 9 osób jak i również zmniejszył się odpływ - w gm. Wiskitki o 36 osoby, w gm. Puszcza Mariańska – o 21 osoby.

Ruch naturalny

Dane : Rocznik statystyczny województwa mazowieckiego 2003r.

Wskaźnik liczby kobiet na 100 mężczyzn w 2002 roku w poszczególnych gminach kształtował w granicach 100-113

	Gmina Wiskitki	Gmina Puszcza Mariańska	Gmina Radziejowice	Miasto i Gmina Mszczonów	Miasto Żyrardów
Liczba kobiet na 100 mężczyzn	100	102	104	107	113

Dane : Rocznik statystyczny województwa mazowieckiego 2003r.

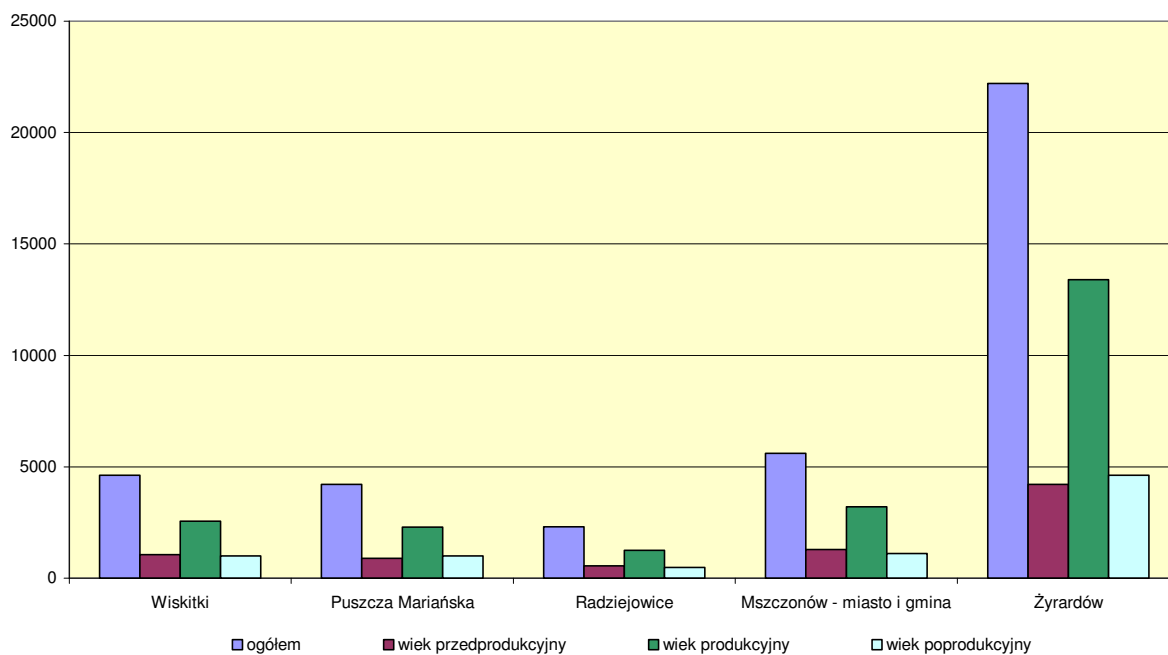
Struktura wieku mieszkańców gmin, na terenie których leży Park jest bardziej korzystna niż średnia w województwie mazowieckim. Udział ludności w poszczególnych ekonomicznych grupach wieku przedstawia poniższa tabela.

Lp.	Ekonomiczne grupy wieku	Gminy związane z Parkiem	Województwo
1.	Wiek przedprodukcyjny	20,6 %	22,7%
2.	Wiek produkcyjny	58,3 %	60,8%
3.	Wiek poprodukcyjny	21,1 %	16,5%

Dane : Baza Danych Regionalnych 2002r.

Podkreślić należy wzrost liczby ludności w wieku produkcyjnym, przy jednoczesnym spadku liczby miejsc pracy i wzroście liczby bezrobotnych na tym terenie. Na koniec roku 2002 stopa bezrobocia rejestrowanego wynosiła w całym powiecie żyrardowskim 8,5% (w województwie 13%).

Ludność wg. ekonomicznych grup wieku

Dane : Rocznik statystyczny województwa mazowieckiego 2003r.

Gospodarka gmin

1) **Dochody** powiatu żyrardowskiego wyniosły:

- w 2002r. ogółem 57 914 tys. zł, co stanowi 1388,7 zł na 1 mieszkańca,
- w 1999 roku ogółem 61 375 tys. .zł, co stanowiło 802,67 zł na 1 mieszkańca.

▪ Dochód gminy Wiskitki wyniósł:

- w 2002 r. ogółem 11 538,9 tys. zł , co stanowi 1240,2 zł na 1 mieszkańca,
- w 1999 r. ogółem 6 676, tys. zł , stanowiło 710, 80 zł na 1 mieszkańca,

▪ Dochód gminy Puszcza Mariańska wyniósł:

- w 2002 r. ogółem 10 172,1 tys. zł, co stanowi 1216,2 zł na 1 mieszkańca,
- w 1999 r. ogółem 6 852,35 tys. zł, co stanowi 852,60 zł na 1 mieszkańca.

2) **Wydatki** powiatu żyrardowskiego wyniosły:

- w 2002 r. ogółem 62001,7 tys. .zł, co stanowi 1486,7 zł na 1 mieszkańca,
- w 1999 r. ogółem 60 196, 47 tys. .zł, co stanowi 787,24 zł na 1 mieszkańca.

• Wydatki gminy Wiskitki wyniosły:

- w 2002 r. ogółem 14 463,5 tys. zł, co stanowi 1554,6 zł na 1 mieszkańca,
- w 1999 r. ogółem 6 510, 01 tys. zł, co stanowi 693,07 zł na 1 mieszkańca.

• Wydatki gminy Puszcza Mariańska wyniosły:

- w 2002 r. ogółem 9 904,5 tys. zł, co stanowi 1184,2 .zł na 1 mieszkańca,
- w 1999 r. ogółem 6 872,19 zł, co stanowi 855,07 zł na 1 mieszkańca.

Opisywany powyżej obszar ze względu na bliskość Warszawy ok. 50 km w kierunku południowo – zachodnim, o dobrym połączeniu komunikacyjnym cieszy się zainteresowaniem inwestorów. Poszukują oni głównie terenów pod budownictwo mieszkaniowe i letniskowe (atrakcyjność z uwagi na kompleksy lasów i wody), oraz pod różnego rodzaju działalność gospodarczą (dostępność komunikacyjna, istniejąca aktywność gospodarcza, klimat przedsiębiorczości tworzony przez lokalne samorzady). Na terenie gminy Wiskitki 141 działek letniskowych (424 ha) stanowi własność mieszkańców Warszawy, a na terenie gminy Puszcza Mariańska 398 działek.

	Sieć wodociągowa rozdzielcza	Sieć kanalizacyjna	Stosunek obu sieci
Powiat żyrardowski	507,3	103,9	4,8
Miasto i gmina Mszczonów	87,3	15,9	5,5
Gmina Radziejowice	59,0	-	-
Gmina Wiskitki	209,0	-	-
Gmina Puszcza Mariańska	73,8	16,5	4,5

Powiat żyrardowski jest jednym z atrakcyjniejszych okolicach stolicy. Obszary o wysokich walorach przyrodniczych stanowią najcenniejszy potencjał rozwojowy powiatu. Związane jest to z napływem ludności i intensywnym rozwojem budownictwa mieszkaniowego zwłaszcza w gminach, na których położony jest Park. Syntetyczna ocena głównych walorów środowiska przyrodniczego wykazała, że powiat żyrardowski posiada predyspozycje do rozwoju funkcji wypoczynkowo-rekreacyjnej o znaczeniu regionalnym.

Poza licznymi walorami przyrodniczymi, krajobrazowymi, historycznymi, kulturowymi BPK ma walory dydaktyczne. Na terenie Parku cieszy się dużą popularnością Zielona Szkoła realizująca program pozaszkolnej edukacji ekologicznej. W BPK znajduje się 16 ścieżek dydaktycznych pieszych i rowerowych., na terenie których leży Park mają one wszelkie predyspozycje do rozwoju rekreacji i turystyki. Z myślą o turystach wyznaczono sieć znakowanych szlaków turystycznych (czerwony, żółty i zielony), m.in.:

- szlak pieszy i rowerowy „żółty” Arkadia – Nieborów – Budy Grabskie – Stara Rawa,
- szlak rowerowy starych dworców (Skierniewice – Żyrardów),
- szlak pieszy walk nad Rawką (Bolimów – Kamion),
- szlak pieszy Kowiesy – Miedniewice(trasa pielgrzymek do Miedniewic tzw. „starą drogą warszawską” do cudownego obrazu Matki Boskiej Miedniewickiej),
- szlak pieszy Rawka PKP – Radziejowice,
- szlak pieszy Puszcza Mariańska – Kurzeszyn.

Miejsca obsługi turystów w postaci parkingów przyleśnych znajdują się m.in. w Bartnikach przy leśniczówce Prochowy Młynek, gajówce Wilczy Kierz, we Wcześniaku (punkt widokowy).

Syntetyczna ocena głównych walorów środowiska przyrodniczego wykazała, że powiat żyrdowski, a zwłaszcza gminy, na których położony jest Bolimowski Park Krajobrazowy, posiada predyspozycje do rozwoju funkcji wypoczynkowo-rekreacyjnej o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym. Gminy powiatu żyrdowskiego należą do Związku Międzygminnego „Mazowsze Zachodnie” z siedzibą w Mszczonowie.

II. CELE I ZASADY OCHRONY A ZASADY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Celem tego rozdziału jest przede wszystkim zestawienie i porównanie przepisów „ochronnych” działających na terenie Parku i jego otuliny – tj.: aktów prawnych powołujących Bolimowski Park Krajobrazowy i Bolimowsko - Radziejowicki Obszar Chronionego Krajobrazu (BROCHK) znajdujący się w otulinie Parku lub przylegający do niej, stanowiący system powiązań przyrodniczych, z ustaleniami studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin jako dokumentów określających politykę przestrzenną gmin .

Zestawienie to powinno odpowiedzieć na pytanie:

- *Czy polityki przestrzenne gmin uwzględniają zasady ochrony zawarte w przepisach powołujących Bolimowski Park Krajobrazowy i Bolimowsko - Radziejowicki Obszar Chronionego Krajobrazu?*
- *Czy zapisy studiów są na tyle jednoznaczne (lub niejednoznaczne), że ich zapisy pozwalają na przeniesienie ich do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego?*

1. CELE I ZASADY OCHRONY ZAWARTE W PRZEPISACH ORGANÓW ODPOWIEDZIALNYCH ZA OCHRONĘ PRZYRODY.

1.1. Akty prawne powołujące Bolimowski Park Krajobrazowy

- Uchwała nr XIV/93/86 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Skierniewicach z dnia 26 września 1986 roku w sprawie utworzenia Bolimowskiego Parku Krajobrazowego i obszarów chronionego krajobrazu (Dz. Urz. Nr 5, poz. 126);
- Rozporządzenie nr 31 Wojewody Skierniewickiego z dnia 19 czerwca 1995 r. w sprawie Bolimowskiego Parku Krajobrazowego (Dz. U. Woj. Skierniewickiego nr 18, poz. 113);
- Rozporządzenie nr 20 Wojewody Skierniewickiego z dnia 6 października 1998r. w sprawie zatwierdzenia I etapu planu ochrony Bolimowskiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny (Dz. Urz. Woj. Skierniewickiego Nr 21, poz.241);
- Rozporządzenie Nr 32 Wojewody Mazowieckiego z dnia 3 czerwca 2003 r. w sprawie Bolimowskiego Parku Krajobrazowego znajdującego się w granicach województwa mazowieckiego.

Pierwszym bodźcem do utworzenia BPK na podstawie art. 41 i 72 ustawy z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (Dz. U. Nr 3, poz. 6 z późn. zm.) była **ochrona terenów o względnie niskim stopniu przekształcenia środowiska przyrodniczego oraz należących do najcenniejszych zasobów przyrodniczo – krajobrazowych, a także mając na uwadze zapewnienie społeczeństwu korzystnych warunków klimatyczno – zdrowotnych do regeneracji sił w środowisku mającym korzystne właściwości dla rozwoju turystyki i wypoczynku.**

W Parku wprowadzono następujące zakazy:

- lokalizacji inwestycji przemysłowych i rolniczych, grożących degradacją środowiska poprzez zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego, gleby i wody oraz, które mogą być źródłem hałasu;
- lokalizacji składowisk odpadów i wysypisk śmieci;

- podejmowania robót melioracyjnych powodujących zakłócenia stosunków wodnych na terenie Parku (np. przesuszanie lub podtapianie zbiorowisk leśnych, osuszanie torfowisk itp.);
- lokalizacji obiektów kubaturowych dla wypoczynku pobytowego (prywatnych i uspołecznionych) poza miejscami wyznaczonymi w planie zagospodarowania przestrzennego oraz obiektów, których ilość i wielkość lub ewentualna rozbudowa nie jest dostosowana do określonej w planie chłonności terenu.

Na terenie Parku ustalono następujące zadania:

- obejmowanie terenów o najwybitniejszych walorach przyrodniczo – naukowych i krajobrazowych ochroną konserwatorską (sukcesywnie w miarę opracowywania odpowiedniej dokumentacji i operatów urzędzeniowych);
- zapewnienia należytej ochrony obiektom zabytkowym i związanym z kulturą przeszłością tego terenu;
- wzbogacanie składu gatunkowego drzewostanów w lasach na żyznych siedliskach (las mieszany, las świeży, las wilgotny, las jesionowy), zgodnie z instrukcją urzędzeniową;
- wprowadzenie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych oraz odbudowy cieków wodnych;
- utworzenie otuliny zabezpieczającej bezpośrednio teren Parku,
- prowadzenie niezbędnych inwestycji infrastruktury technicznej w sposób najmniej szkodliwy dla środowiska przyrodniczego i nie zakłócający jego walorów estetycznych;
- racjonalne stosowanie chemicznych środków nawożenia i ochrony roślin z ograniczeniami w obszarach źródliskowych i bliskim sąsiedztwie rzek i zbiorników wodnych;
- popieranie w budownictwie form regionalnych, harmonizujących z krajobrazem i formami gospodarstwa na terenie Parku.

Na terenie obszarów chronionego krajobrazu wprowadzono zakazy:

- lokalizacji uciążliwych inwestycji przemysłowych, komunalnych i rolniczych (w tym ferm w systemie bezściółkowym);
- lokalizacji wysypisk śmieci i składowania odpadów;

- lokalizacji nowych inwestycji oraz obiektów i urządzeń rekreacyjnych poza miejscami wyznaczonymi w planie zagospodarowania przestrzennego i bez urządzeń oczyszczania ścieków;
- zmniejszania lesistości, wycinania zadrzewień śródpolnych, zakrzewień, zmiany użytkowania leśnego na nieleśne, łąkowego na orne itp.;
- nadmiernego obniżania poziomu wód gruntowych;
- lokalizacji ośrodków turystyczno – wypoczynkowych na terenach leśnych oraz w odległości mniejszej niż 100 m od brzegów rzek i zbiorników wodnych.

Ponadto na terenie obszarów chronionego krajobrazu zalecano:

- racjonalne stosowanie chemicznych środków nawożenia i uprawy roślin oraz zabezpieczenie przed ewentualnym zanieczyszczeniem chemikaliami stosowanymi w rolnictwie rzek i terenów źródliskowych;
- preferowanie różnych form rolnictwa biologicznego, upraw zielarskich i dla przemysłu farmakologicznego;
- wprowadzenie różnego rodzaju zalesień, zadrzewień, zakrzewień, w tym szczególnie zalesień terenów wododziałowych słabszych gruntów na terenach byłej Puszczy Jaktorowskiej itp.;
- uwzględnienie przy sporządzaniu operatów urządzeniowych dla prywatnych lasów chłopskich konieczność zwiększania lesistości województwa i zalesiania gleb najniższych klas;
- ochronę obiektów zabytkowych o znaczeniu kulturowym i historycznym, w tym parków wiejskich jako niezwykle cennych ekologicznie form zadrzewień w krajobrazie rolniczym;
- utrzymanie stawów rybnych i spiętrzeń rzecznych wraz z przybrzeżnymi strefami szuwarów jako ostoi dla wielu gatunków zwierząt;
- wprowadzenie wzmożonego nadzoru i kontroli w zakresie zachowania ładu przestrzennego i dyscypliny w budownictwie (likwidacja samowoli budowlanej),
- przestrzeganie zasady estetyki i zgodności z otaczającym krajobrazem w stosunku do istniejących, budowlanych i modernizowanych obiektów mieszkaniowych, turystycznych i usługowych;
- odbudowę dawnych zbiorników wodnych.

Na podstawie art. 24 ust.3 i 5 ustawy z dnia 16 października 1991r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 114 poz.492) zarządzono co następuje:

- poszerzono obszar Parku do powierzchni 23 130 ha, położony na terenie gmin: Bolimów, Kowiesy, Nieborów, Nowy Kawęczyn, Puszcza Mariańska, Skierniewice, Wiskitki oraz miasta Skierniewice;
- utworzono otulinę Bolimowskiego Parku Krajobrazowego, którą stanowi pas gruntu o szerokości 200 m równoległy do granic zewnętrznych i wewnętrznych Parku o powierzchni 2940,13 ha.

Na terenie BPK i jego otuliny wprowadzono **zasadę racjonalnego gospodarowania zasobami przyrodniczymi środowiska poprzez przestrzeganie w działalności gospodarczej i innej zakazów, ograniczeń i nakazów.**

W Parku zabroniono:

1. chwytania, zabijania, przetrzymywania dziko żyjących zwierząt oraz niszczenia ich nor i legowisk z wyjątkiem prowadzonych badań naukowych i gospodarki łowieckiej;
2. niszczenia i uszkodzania drzew, krzewów lub dziko rosnących roślin z wyjątkiem działań wynikających z gospodarki leśnej, rolnej oraz badań naukowych;
3. zanieczyszczanie wód, gleby i powietrza;
4. wprowadzania do wolnej przyrody gatunków niewłaściwych miejscowej faunie i florze;
5. uprawiania sportów motorowych;
6. utwardzania dróg żużlem i popiołem przemysłowym,
7. likwidacji oczek wodnych, bagien i innych powierzchni biologicznie aktywnych, będących ostoją ptactwa wodno – błotnego i wielu gatunków płazów;
8. budowy ogrodzeń pełnych.

Na obszarze Parku zabroniono bez uzyskania wcześniej decyzji zezwalającej właściwego organu administracji:

1. wydobywania skał, minerałów i torfu;

2. umieszczania na terenach poza zwartą zabudową wsi tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków nie związanych z ochroną Parku, gospodarką leśną, porządkiem i bezpieczeństwem;
3. wycinania zadrzewień i zakrzewień przydrożnych, śródpolnych oraz wzdłuż cieków i zbiorników wodnych;
4. organizowania masowych imprez sportowych, turystycznych i okolicznościowych;
5. zmian stosunków wodnych oraz dokonywania regulacji rzek i cieków wodnych mogących mieć niekorzystny wpływ na ekosystemy objęte ochroną.

Na obszarze Parku zabroniono przeznaczania terenów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego pod realizację;

1. obiektów przewyższających 1,5 wysokości średniej drzewostanów – nie więcej niż 25 m – określonej dla Parku, z wyjątkiem urządzeń związanych z bezpieczeństwem i ochroną lasu;
2. zespołów zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej o średniej i wysokiej intensywności, skoncentrowanej zabudowy letniskowej, uciążliwego przemysłu i rzemiosła;
3. zabudowy letniskowej o wysokości przekraczającej 1,5 kondygnacji oraz na działkach o powierzchni poniżej 0,2 ha i o kształcie działek w którym na jeden metr granicy przypada mniej niż 0,001 ha;
4. zabudowy innej niż letniskowa, o wysokości przekraczającej dwie kondygnacje nadziemne oraz zabudowy mieszkalnej wolnostojącej na działkach mniejszych niż 0,1 ha;
5. obiektów budowlanych i urządzeń powodujących zanieczyszczenia i skażenia wód, powietrza, gleby lub stanowiących źródło nadmiernego hałasu;
6. obiektów budowlanych i urządzeń powodujących naruszenie walorów estetycznych krajobrazu;
7. wysypisk odpadów stałych i wylewisk nieczystości;
8. ciągów technicznych infrastruktury liniowej w sposób i w miejscach przerywających ciągi ekologiczne oraz naruszających walory estetyczne krajobrazu.

Na terenie otuliny Parku zabroniono:

- zmniejszania lesistości,
- zanieczyszczania wód, gleby i powietrza,
- budowy ogrodzeń pełnych,

Na terenie otuliny zabroniono bez uzyskania decyzji zezwalającej właściwego organu administracji:

- wydobywania skał, minerałów i torfu,
- zmian stosunków wodnych oraz dokonywania regulacji rzek i cieków wodnych mogących mieć niekorzystny wpływ na ekosystemy objęte ochroną.

Na terenie otuliny Parku zabroniono przeznaczania terenów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego pod realizację:

- obiektów przewyższających 2 wysokości średnie drzewostanów – nie więcej niż 35 m – określone dla Parku z wyjątkiem urządzeń związanych z bezpieczeństwem i ochroną lasu;
- zespołów zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej o średniej i wysokiej intensywności, skoncentrowanej zabudowy letniskowej, uciążliwego przemysłu i rzemiosła;
- zabudowy letniskowej o wysokości przekraczającej 1,5 kondygnacji oraz na działkach o powierzchni poniżej 0,2 ha i o kształcie działek w których na jeden metr granicy przypada mniej niż 0,001 ha;
- zabudowy innej niż letniskowa, o wysokości przekraczającej dwie kondygnacje nadziemne oraz zabudowy mieszkaniowej na działkach mniejszych niż 0,1 ha;
- obiektów i instalowania urządzeń powodujących zanieczyszczenia i skażenia wody, powietrza, gleby i stanowiących źródło nadmiernego hałasu jak również urządzeń powodujących naruszenie walorów estetycznych krajobrazu;
- wysypisk odpadów stałych i wylewisk nieczystości;
- ciągów technicznej infrastruktury liniowej w sposób i w miejscach przerywających ciągi ekologiczne oraz naruszających walory estetyczne krajobrazu.

Na terenie BPK i jego otuliny wprowadzono następujące ograniczenia:

1. budowy obiektów budowlanych w odległości mniejszej niż 50 m od ściany lasu i w odległości mniejszej niż 100 m od brzegów rzeki Rawki, z zachowaniem wskaźnika intensywności terenów zielonych na poziomie 0,9;
2. zbioru dziko rosnących roślin, owoców i grzybów – niehandlowego pozyskiwania, nie powodującego szkód w środowisku;
3. ruchu kołowego – do niezbędnego minimum, uzasadnionego względami gospodarczymi;
4. do niezbędnego minimum stosowania środków ochrony roślin i nawozów sztucznych.

Na terenie BPK i jego otuliny wprowadzono następujące nakazy:

1. intensyfikowania zadrzewień ze szczególnym zwróceniem uwagi na śródpolne, wzdłuż dróg, cieków oraz w obrębie zabudowy mieszkaniowej, gospodarczej oraz usługowo – handlowej;
2. rekultywacji terenów zdegradowanych;
3. prowadzenia gospodarki rolnej zgodnie z możliwościami przyrodniczo – ekonomicznymi, preferującymi zasady rolnictwa ekologicznego;
4. uzgadniania prowadzenia działalności naukowej i dydaktycznej na terenie Parku i otuliny z dyrektorem Parku;
5. uzgadniania w planach zagospodarowania przestrzennego zasady zrównoważonego rozwoju;
6. bieżącej oceny skutków dotychczasowego planowania przestrzennego i wynikających z niego niekorzystnych czynników oddziałujących na Park i otulinę;
7. określania do planów zagospodarowania przestrzennego gruntów nieprzydatnych lub małoprzydatnych rolniczo do zalesiania z wyjątkiem terenów uznanych za użytki ekologiczne;
8. prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej;
9. podejmowania działań zmierzających do poprawy bilansu wodnego i warunków retencjonowania wody zarówno w postaci wprowadzania zadrzewień klimatycznych, wodochronnych i fitomelioracyjnych jak i w postaci

rekonstrukcji zdewastowanych lub budowy nowych zbiorników wodnych małej retencji;

10. preferowania stosowania środków naturalnych i metod biologicznych w walce ze szkodnikami upraw rolnych i leśnych;
11. ochrony dóbr kultury, miejsc pamięci narodowej, zabytkowych układów przestrzennych jednostek osadniczych oraz walorów kulturowych;
12. opracowanie katalogu detalu architektonicznego i preferowanych form budownictwa regionalnego;
13. ujawniania poddania pod ochronę obszarów Parku i otuliny w Księgach Wieczystych;
14. promowania i popularyzacji ekoturystyki i dostosowania Parku i jego otuliny do jej potrzeb;
15. popierania tworzenia gospodarstw produkujących żywność o podwyższonej wartości biologicznej, przede wszystkim metodą biologiczno-dynamiczną;
16. dokonywania rewizji istniejących melioracji pod kątem ich likwidacji lub modernizacji pozwalających na zatrzymanie niezbędnego zapasu wody w glebie;
17. wprowadzenia stref ochronnych dla fauny chronionej;
18. wprowadzenia strefy ciszy;
19. wprowadzenia stref ochronnych dla zwierzyny łownej.

Szczególne warunki zagospodarowania i ochrony Parku oraz otuliny, w zależności od rangi chronionych walorów miał określić plan ochrony Parku.

Również na podstawie art. 24 ust. 4 i 5 ustawy **z dnia 16 października 1991r. o ochronie przyrody** (Dz. U. Nr 114 poz.492) zostało wydane rozporządzeniem nr 32 z 3 czerwca 2003 roku Wojewody Mazowieckiego, w którym zarządzono:

Na terenie Parku zabrania się:

- lokalizowania nowych obiektów zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów o ochronie środowiska;
- lokalizacji budownictwa letniskowego poza miejscami wyznaczonymi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego;

- utrzymywanie otwartych rowów i zbiorników ściekowych;
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody i zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz gospodarki rybackiej;
- likwidowania małych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno – błotnych;
- wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych;
- lokalizacji ośrodków chowu, hodowli – posługujących się metodą bezściółkową;
- organizowania rajdów motorowych i samochodowych oraz pokazów lotów akrobacyjnych;
- umieszczania tablic reklamowych poza obszarami zabudowanymi;
- likwidowania zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych;

Zakaz nie dotyczy usuwania zadrzewień zagrażających bezpieczeństwu ludzi i mienia, a także tych, których usunięcie jest związane z budową nie zakazanych w rozporządzeniu i utrzymywaniem istniejących urządzeń melioracji wodnych z zachowaniem odrębnych przepisów.

- umyślnego zabijania dziko żyjących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych, tarlisk i złożonej ikry, ptasich gniazd oraz wybierania jaj;
- wypalania roślinności i pozostałości roślinnych;

Zakaz ten nie dotyczy racjonalnej gospodarki rolnej i leśnej.

- wydobywania skał, minerałów, torfu oraz niszczenia gleby;
  - wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem obiektów związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym lub przeciw powodziowym,
- używania łodzi motorowych na otwartych zbiornikach wodnych.

Zgodnie z rozporządzeniem nr 32 z 3 czerwca 2003 roku Wojewody Mazowieckiego.

Na terenie Parku zabrania się:

1. lokalizowania nowych budynków i budowli z wyjątkiem:

- lokalizowania nowych obiektów zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów o ochronie środowiska,
- lokalizacji budownictwa lotniskowego poza miejscami wyznaczonymi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego;
- utrzymywanie otwartych rowów i zbiorników ściekowych;
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody i zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz gospodarki rybackiej;
- likwidowania małych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno – błotnych;
- wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych;
- lokalizacji ośrodków chowu, hodowli – posługujących się metodą bezściółkową;
- organizowania rajdów motorowych i samochodowych oraz pokazów lotów akrobacyjnych;
- umieszczania tablic reklamowych poza obszarami zabudowanymi;
- likwidowania zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych;

Zakaz nie dotyczy usuwania zadrzewień zagrażających bezpieczeństwu ludzi i mienia, a także tych, których usunięcie jest związane z budową nie zakazanych w rozporządzeniu i utrzymywaniem istniejących urządzeń melioracji wodnych z zachowaniem odrębnych przepisów.

- umyślnego zabijania dziko żyjących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych, tarlisk i złożonej ikry, ptasich gniazd oraz wybierania jaj;

- wypalania roślinności i pozostałości roślinnych;

Zakaz ten nie dotyczy racjonalnej gospodarki rolnej i leśnej.

- wydobywania skał, minerałów, torfu oraz niszczenia gleby;
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem obiektów związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym lub przeciw powodziowym;
- używania łodzi motorowych na otwartych zbiornikach wodnych.

1.2 Plan ochrony Parku.

Podstawowym dokumentem określającym kompleksowy plan działań ochronnych na terenie Parku i jego otuliny jest plan ochrony. Opracowanie takiego dokumentu dla parków narodowych, parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody wprowadziła ustawa o ochronie przyrody z 1991 r. Bolimowski Park Krajobrazowy posiada zatwierdzony I etap planu ochrony parku i otuliny (Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Skierniewickiego z dnia 6 października 1998 r. Dz. Urz. Woj. Skierniewickiego Nr 21, poz. 241). Rozpoczęte zostały prace nad nowym planem ochrony wykonanym pod nową ustawą o ochronie przyrody. Planowany okres wykonania tego dokumentu to lata 2004 – 2006. Aktualizacja planu ochrony Bolimowskiego Parku Krajobrazowego zastała wpisana na wniosek Wojewody Łódzkiego na *Listę przedsięwzięć priorytetowych WFOŚ i GW w Warszawie na 2005 r.* - wysokość dotacji 68 tys.. zł (zał. Nr 5 do Uch. Rady Nadzorczej Nr 112/04 z dnia 29.06.2004 r.).

Zatwierdzony w 1998 roku **I-etap Planu Ochrony Bolimowskiego Parku Krajobrazowego**, który dla ochrony walorów i zasobów przyrodniczych oraz poprawy warunków i standardów życia mieszkańców obszaru BPK ustalił:

1) Cele ekologiczne:

- Ścisła ochrona cech charakterystycznych i wyróżniających terenu oraz jego naturalnych wartości (ochrona tożsamości przyrodniczej).
- Zabezpieczenie warunków do prawidłowego funkcjonowania na tym obszarze systemów przyrodniczych ich trwałości i zdolności odtwarzania.

- Utrzymanie i przywracanie do stanu właściwego walorów i zasobów przyrody a także wzbogacanie różnorodności i potencjału biologicznego obszaru.
- Zapobieganie i ochrona systemu przyrodniczego Parku przed oddziaływaniem wewnętrznych i zewnętrznych czynników degradujących.

2) Cele kulturowe:

- Ochrona i wyeksponowanie walorów środowiska kulturowego (ochrona Tożsamości kulturowej).
- Kształtowanie harmonijnego, współczesnego krajobrazu kulturowego z uwzględnieniem historycznych i regionalnych uwarunkowań.
- Rewaloryzacja obszarów krajobrazowo zdegradowanych.

3) Cele społeczne:

- Tworzenie warunków harmonijnego współistnienia i funkcjonowania przyrody i gospodarki.
- Harmonizowanie z uwarunkowaniami przyrodniczymi form społeczno-gospodarczego użytkowania terenu.
- Poprawa standardów i warunków życia ludności w zakresie infrastruktury społecznej i technicznej
- Ochrona walorów i racjonalne kształtowanie warunków dla turystyki i wypoczynku
- Ograniczenie masowej presji turystycznej na obszary cenne przyrodniczo, na drodze tworzenia buforowych urządzeń obciążających w strefie obrzeżnej.
- Integracja społeczności lokalnych poprzez wytwarzanie powszechnego szacunku dla istniejących wartości (jako zbiorowego dobra) oraz poczucie identyfikacji ludzi z ich otoczeniem, krajobrazem i walorami .

4) Cele gospodarcze:

- Ochrona atrakcyjności środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazu jako podstawy rozwijania na obszarze Parku i jego wewnętrznej enklawy, określonych, nie kolidujących z wymogami ochrony środowiska działalności gospodarczych (turystyka motywacyjna, krajoznawcza i edukacyjna, agroturystyka, rolnictwo ekologiczne, placówki naukowo – badawcze itp.)

- Zwiększenie strefach nie kolidujących z wymogami ochrony Parku podaży i różnorodności miejsc pracy, bilansowanych potrzebami i sytuacją demograficzną ludności.
- Promocja rozwoju badań i placówek naukowych, związanych z ideą ekorozwoju.
- Promocja rozwoju rolnictwa ekologicznego i agroturystyki.
- Promocja rozwoju balneologii i funkcji odnowy biologicznej.
- Rozwój gospodarki ciepłej w oparciu o zasady wód geotermalnych.

5) Cele przestrzenne:

- Kształtowanie sieci osadniczej oraz ośrodków aktywizacji gospodarczej w harmonii ze środowiskiem przyrodniczym, kulturowym i krajobrazowym.
- Tworzenie i promocja pasm aktywnego, społeczno-gospodarczego rozwoju, wzdłuż linii stycznych do chronionego obszaru BPK (linia: Wiskitki – Żyrardów – Mszczonów - Kowiesy).
- Podporządkowanie i sanacja istniejącej zabudowy.
- Ograniczenie ekspansji urbanizacji na cenne tereny przyrodnicze.
- Kształtowanie rozwoju i przebudowa systemu komunikacyjnego w oparciu o zasady minimalizowania kolizji.

Plan ochrony sformułował **wnioski dotyczące kształtowania struktury funkcjonalno – przestrzennej terenów** otaczających, uwarunkowanych funkcjonowaniem BPK dla gmin, w tym dla gminy Wiskitki i Puszcza Mariańska:

- 1) Zachowanie i wzmacnianie naturalnych i wielorakich powiązań ekologicznych z regionalnym i krajowym systemem przyrodniczym.
- 2) Podniesienie jakości środowiska naturalnego na obszarach istotnych dla zachowania ciągłości systemu ekologicznego (doliny rzek).
- 3) Eliminacja umiejscowionych poza Parkiem źródeł zagrożeń i kolizji mających wpływ na kondycję przyrodniczą i prawidłowość jego funkcjonowania.
- 4) Wyłączenie z zabudowy terenów strategicznych powiązań przyrodniczych Parku z otoczeniem oraz ich biologiczne wzbogacanie.
- 5) Koncentracja lokalnych i międzygminnych przedsięwzięć w zakresie gospodarki komunalnej i infrastruktury technicznej na obszarze miasta i strefy podmiejskiej.

- 6) Wykluczenie w sąsiedztwie Parku lokalizacji obiektów uciążliwych, mogących pogorszyć stan środowiska.
- 7) Izolowanie warstw wodonośnych przed przenikaniem zanieczyszczeń, co winno znajdować odzwierciedlenie we wszelkiej działalności inwestycyjnej związanej z poborem wody i utylizacją ścieków.
- 8) Zagospodarowanie strefy występowania wód geotermalnych w kierunku lecznictwa uzdrowiskowego i rekreacji (Gm. Puszcza Mariańska).
- 9) Zwiększenie odporności struktur przestrzennych na wypadek klęsk żywiołowych związanych z przewozem i przesyłem ładunków niebezpiecznych, użytkowaniem urządzeń i terenów specjalnych.
- 10) Nadzór nad gospodarką wodną w górnych odcinkach cieków wodnych posiadających źródła poza granicami opracowania ochrony Parku.

Nowa **ustawa z 2004 r. o ochronie przyrody** określa podobny jak poprzednie zakres planu ochrony. Ustawa ta określa, że plan ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody oraz parku krajobrazowego (sporządzany na okres 20 lat) powinien uwzględniać:

- charakterystykę i ocenę stanu przyrody,
- identyfikację i ocenę istniejących i potencjalnych zagrożeń,
- charakterystykę i ocenę uwarunkowań społecznych i gospodarczych,
- analizę skuteczności dotychczasowych form ochrony,
- charakterystykę i ocenę stanu zagospodarowania przestrzennego.

Plan ochrony dla parku krajobrazowego powinien zawierać:

- cele ochrony przyrody z uwzględnieniem przyrodniczych, społecznych i gospodarczych uwarunkowań jego realizacji,
- identyfikację oraz określenie sposobów eliminacji zagrożeń,
- wskazanie obszarów realizacji działań ochronnych,
- określenie zakresu prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu program działań ochronnych na obszarach ochrony ścisłej, częściowej i krajobrazowej,
- wskazanie obszarów i sposobów ich udostępniania dla celów naukowych, dydaktycznych, edukacyjnych, turystycznych i rekreacyjnych,

- ustalenia do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województw.

Pod względem wymogów formalno-prawnych ustawa określała, że projekt planu ochrony podlega zaopiniowaniu przez zainteresowane jednostki samorządu terytorialnego w terminie 1 miesiąca od jego przedłożenia.

Ustalenia zawarte w planie ochrony są wiążące dla miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowaniu terenu.

W aspekcie wymogów formalno-prawnych ustawa określa, że plan ochrony wymaga:

- zaopiniowania przez właściwe miejscowo rady gmin,
- uzgodnienie z właściwymi miejscowo radami gmin ustaleń dotyczących

infrastruktury technicznej, zagospodarowania turystycznego, sposobu użytkowania gruntów, eliminacji lub ograniczenia zagrożeń zewnętrznych oraz ustaleń do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w odniesieniu do nieruchomości nie będących własnością Skarbu Państwa.

Ustalenia te dotyczą zarówno obszaru Parku, jak i jego otuliny. Można przyjąć, że plan ochrony stanowi podstawową wytyczną dla opracowywanych planów zagospodarowania i studiów uwarunkowań.

1.3. Akty prawne powołujące Bolimowsko – Radziejowski z doliną środkowej Rawki Obszar Chronionego Krajobrazu.

- Uchwała Wojewódzkiej Rady Narodowej Nr XIV/93/86 z dnia 26 września 1986 r. w sprawie utworzenia Bolimowskiego Parku Krajobrazowego i obszarów chronionego krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Skierniewickiego Nr 5, poz. 126).
- Rozporządzenie Nr 36 Wojewody Skierniewickiego z dnia 28 lipca 1997r. w sprawie wyznaczenia obszarów chronionego krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Skierniewickiego Nr 18, poz. 113) weryfikujące granice obszaru chronionego krajobrazu, które stało się załącznikiem Nr 7 Rozporządzenia Wojewody Mazowieckiego Nr 10 poz. 92 z 31 marca 1999 r.

Obszar Bolimowsko – Radziejowicki z doliną środkowej Rawki Chronionego Krajobrazu, o powierzchni ok.65650 ha położony jest na terenie gmin: Biała Rawska, Bolimów, Jaktorów, Kowiesy, Mszczonów, Nieborów, Nowy Kawęczyn, Puszcza Mariańska, Radziejowice, Rawa Mazowiecka, Wiskitki.

Na obszarach chronionego krajobrazu zabroniono :

- 1) lokalizowania i budowy obiektów naruszających walory krajobrazowe środowiska;
- 2) lokalizowania, budowy i rozbudowy obiektów naruszających walory krajobrazowe środowiska;
- 3) osuszania torfowisk, mokradeł i oczek wodnych na gruntach ornych, leśnych i nieużytków;
- 4) lokalizowania obiektów i urządzeń o charakterze turystyczno – wypoczynkowym za wyjątkiem kąpielisk, przystani, pomostów i hangarów na sprzęt wodny w odległości mniejszej niż 60 m od linii brzegowej wód powierzchniowych;
- 5) lokalizowania urządzeń o charakterze turystyczno-wypoczynkowym za wyjątkiem parkingów na terenach leśnych oraz w odległości mniejszej niż 60 m od granicy lasu;
- 6) zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne na terenie Wydm Międzyborowskich (dot. Terenu na północ od linii kolejowej Skierniewice – Warszawa).

Na obszarach chronionego krajobrazu zalecono :

- wprowadzanie racjonalnego nawożenia i ochrony roślin w celu zmniejszenia chemizacji rolnictwa;
- popieranie rozwoju różnych form rolnictwa ekologicznego, pszczelarstwa, upraw roślin zielarskich i surowców dla przemysłu farmaceutycznego;
- ochronę gruntów rolnych i leśnych, podejmowania działań w kierunku zwiększania lesistości ze szczególnym uwzględnieniem;
  - a. obszarów wododziałowych,
  - b. obszarów wzdłuż brzegów rzek,
  - c. nieużytków i terenów zdegradowanych,
- wprowadzanie i ochronę zadrzewień ze szczególnym uwzględnieniem zadrzewień przydrożnych i śródpolnych,

- ochronę obiektów zabytkowych i parków wiejskich jako niezwykle cennych form zadrzewień w krajobrazie rolniczym.

1.4. Cele i zasady ochrony a zasady zagospodarowania przestrzennego zawarte w dokumentach planistycznych gmin: studiach uwarunkowań i kierunkach zagospodarowania przestrzennego gmin.

Przedmiotowe studia w większości powstały pod ustawą z dnia 7 lipca 1994r. o zagospodarowaniu przestrzennym .

Ogólny zakres tych studiów był wypełnieniem zapisów art. 6 w/w ustaw: - tj. w studium określa się w szczególności:

- obszary objęte ochroną środowiska przyrodniczego i kulturowego;
- lokalne wartości zasobów środowiska przyrodniczego i zagrożenia środowiskowe;
- obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w tym wyłączone z zabudowy;
- obszary zabudowane, ze wskazaniem w miarę potrzeby, terenów wymagających przekształceń i rehabilitacji ;
- obszary, które mogą być przeznaczone pod zabudowę, ze wskazaniem w miarę potrzeby obszarów przewidzianych do zorganizowanej działalności inwestycyjnej,
- kierunki rozwoju komunikacji i infrastruktury technicznej;
- obszary dla których sporządzanie planów miejscowych jest obowiązkowe na podstawie przepisów szczegółowych lub ze względu na istniejące uwarunkowania.

Gminy położone na terenie Parku i jego otuliny posiadają zatwierdzone studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

1.4.1. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wiskitki z 1999 roku (Uch. Rady Gminy Nr 71/99/8 z dn.30.12.1999 r.).

Celem opracowania studium jest **określenie polityki gminy** z uwzględnieniem celów i kierunków polityki województwa mazowieckiego. Studium stanowić będzie podstawę dla wyboru terenów obejmowanych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego i umożliwi władzom gminy prowadzenie prawidłowej i racjonalnej polityki w zakresie zagospodarowania przestrzennego.

Na podstawie uwarunkowań rozwojowych gminy można wywnioskować, że:

- jej siłą jest stosunkowo duży procent ludności w wieku produkcyjnym,
- rezerwa dużych terenów o dobrej bonitacji glebowej;
- bliski rynek zbytu przez dogodną komunikację z Warszawą i okolicami miasta (droga krajowa 717 i linia kolejowa Warszawa – Skierniewice, planowany przebieg autostrady A-2);
- dobrze zachowane środowisko przyrodnicze (czyste tereny ekologicznie), walory krajobrazowe i zespoły pałacowo – parkowe;
- planowany zbiornik retencyjny w Łubnie - podniesie atrakcyjność gminy pod względem turystyki i rekreacji.

Na podstawie przeprowadzonej analizy zostały wyodrębnione następujące strefy przestrzenno - funkcjonalne:

- strefa mieszkalnictwa i usług;
- strefa produkcyjno – usługowo – składowa (ośrodki Wiskitki, Stare i Nowe Kozłowice, Oryszew);
- strefa turystyczno – rekreacyjna (ośrodki Popielarnia, Tomaszew, Józefów, Antoniew, Łubno);
- strefa osadniczo – rolnicza;
- strefa rozwoju wielofunkcyjnego;
- strefa lasów;
- strefa ciągów ekologicznych;
- parki i inne obiekty o znaczeniu kulturowym;
- gminny ośrodek administracyjno – usługowo - handlowy i lokalne ośrodki usługowe dla obsługi mieszkańców gminy (Wiskitki, Guzów, Miedniewice);
- bazy turystyczne.

Główne kierunki rozwoju gminy Wiskitki zmierzają do wypracowania modelu bardziej złożonego funkcjonalnie. Polega to na wprowadzeniu w dużym wymiarze funkcji rekreacji i turystyki, mieszkalnictwa nie związanego z rolnictwem oraz przemian strukturalnych rolnictwa do dostosowania go do aktualnych potrzeb gospodarczych.

Dotyczy to terenów położonych na południe od planowanego przebiegu autostrady A-2 – tereny lasów i ich obrzeży - turystyka i rekreacja, pozostałe tereny - wielofunkcyjny rozwój gospodarczy. Północna część gminy o glebach wyższej bonitacji pozostanie nadal typowo rolnicza. W związku z szybkim urbanizowaniem się obszarów gminy (przede wszystkim w okolicy Jesionka – Franciszków – Łubno) i potrzebą poprawy standardu życia mieszkańców istnieje konieczność rozwoju usług.

Zasady gospodarowania przestrzenią.

Kierowano się następującymi zasadami:

- ochrona obszarów o dobrych i bardzo dobrych glebach przed przeznaczeniem na cele nierolnicze;
- obszary okresowo podmokłe i podtapiane, przyległe do dolin rzecznych i występujące w obniżeniach terenu użytkowane głównie jako łąki i pastwiska – powinny być wyłączone ze zmiany aktualnej formy zagospodarowania;
- realizacja procesów rehabilitacji i rewitalizacji istniejących terenów mieszkaniowych (poprawa standardów, niezbędne wymiany, uzupełnienia);
- rozwój infrastruktury społecznej i usług na terenach skomunalizowanych bądź łatwych do pozyskania;
- rozbudowa podstawowych mediów infrastruktury technicznej – sieć wodociągowa (zrealizowana do 2004 r. w 100 %), gazyfikacja, sieć energetyczna, sieć kanalizacyjna z lokalnymi oczyszczalniami ścieków, telefonizacja gminy;
- realizacja inwestycji o funkcji publicznej – modernizacja i rozbudowa dróg;
- rozwój mieszkalnictwa na wyznaczonych terenach rozwojowych;
- rozwój przemysłu przetwórczego, rolno – spożywczego, przemysłu materiałów budowlanych i rzemiosła, głównie na obszarze położonym pomiędzy granicą Bolimowsko – Radziejowickiego – Obszaru Chronionego Krajobrazu, granicą miasta Żyrardowa i planowaną trasą przebiegu autostrady A – 2;
- rozwój bazy rekreacyjnej i wypoczynkowej oraz zabudowy mieszkalno-rekreacyjnej związany z potrzebami mieszkańców gminy jak i przyjezdnych;

- w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego na obszarze gminy należy dążyć do porządkowania i poprawy stanu istniejącego oraz wprowadzenia i urządzania nowych stref obszarów chronionych w połączeniu z sąsiednimi gminami.

W zakresie wartości i kształtowania środowiska przyrodniczego ustalono zasady:

Rośliność

- lasy i tereny dolesień – zachowanie i ochrona istniejących obszarów leśnych oraz wprowadzenie dolesień;
- tereny zielone (parki, zieleńce, skwery itp.) – zachowanie, ochrona i bieżąca konserwacja oraz dążenie do wprowadzenia zieleni uzupełniającej typu zieleńców na terenach budownictwa mieszkaniowego; wprowadzenie nowej zieleni izolacyjnej (oddzielającej funkcje mieszkaniowe od produkcyjno – usługowej) zieleni towarzyszącej obiektom publicznym, komunikacji drogowej; propozycja utworzenia parku leśnego pomiędzy planowanym przebiegiem obwodnicy a granicami Żyrardowa;
- tereny zieleni otwartej (ogrody działkowe, kompleksy łąkowe) – zachowanie i ochrona istniejących terenów, otoczenie szczególną ochroną naturalnych obszarów zieleni wykształconej w sąsiedztwie ciągów wodnych, zieleni śródpolnej jako zespołów wykształconych w istniejących warunkach środowiskowo – wodnych;
- drzewa – pomniki przyrody oraz drzewa kwalifikowane do nadania statutu pomnika przyrody należy chronić szczególnie przyjmując strefę wokół drzew, oraz obowiązek uzgadniania z Konserwatorem Przyrody wszelkich zamierzeń inwestycyjnych w strefie ochronnej;
- doliny rzeczne z przyległymi lasami tworzącymi korytarze powiązań ekologicznych o znaczeniu lokalnym, nie powinny być przegradzane i zabudowywane – utrudniłoby to migracje mas powietrza i zwierzyny.

Nakazano również w „Studium....gminy Wiskitki” na terenie Bolimowskiego Parku Krajobrazowego zachowywać zasady ustalone w Planie Ochrony BPK oraz zgodne

z Rozporządzeniem Wojewody Skierniewickiego Nr 36 z dnia 28.07.1997 r. w sprawie wyznaczenia Bolimowsko – Radziejowickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Wody gruntowe i powierzchniowe – ochrona poprzez właściwą gospodarkę ściekami:

- ścieki sanitarne – ustalono zakaz odprowadzania nie oczyszczonych ścieków wprost do gruntu lub cieków powierzchniowych;
- ścieki technologiczne winny być oczyszczone z zanieczyszczeń przemysłowych (metale ciężkie, cyjanki, fenole, tłuszcze itp.);
- ustalono adaptację cieków wodnych z zakazem zanieczyszczenia i zasypywania, nakazano pozostawić pas gruntu szerokości nie mniejszej niż 5,0 m od górnej skarpy cieku umożliwiającą przejazd i dostęp do wody w celach konserwacyjnych;
- na terenach zmeliorowanych nakazano, aby sposób zagospodarowania terenu powinien być w miarę możliwości dostosowany do istniejącej sieci drenarskiej.
-

Eliminacja niekorzystnych oddziaływań i zagrożeń na środowisko:

- zakazano bezpośredniego wprowadzania wód do gruntu ścieków socjalno-bytowych i gnojowicy,
- nakazano stosowanie ogrzewania w oparciu o nieszkodliwe ekologicznie czynniki grzewcze,
- prawidłowe rozwiązania komunikacyjne powinny prowadzić do zmniejszenia zagrożeń i uciążliwości wynikających z możliwości katastrof drogowych i kolejowych z udziałem cystern, zbiorników gazów, niebezpiecznych chemikaliów.

Ochrona wartości i kształtowania środowiska kulturowego:

- podkreślono obszary ścisłych stref konserwatorskich wokół parków i obiektów zabytkowych, w których nakazano przestrzegania nadzorów konserwatorskich,; traktowania założeń dworsko-parkowych jako układów jednorodnych przestrzennie wymagających właściwej funkcji; dostosowanie charakteru zabudowy do wartościowych obiektów architektonicznych i krajobrazu.

Końcowym wnioskiem ze „Studium...” jest to, że:

Najważniejsze zadania i obowiązki władzy gminnej to czuwanie nad racjonalnym i harmonijnym rozwojem całej gminy ze szczególną uwagą na sprawy związane z ochroną środowiska przyrodniczego, a co się z tym wiąże – budową sieci infrastruktury technicznej oraz planowym rozwojem zagospodarowania terenów.

Zapisy w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wiskitki nie są jednoznaczne i kompletne w związku z tym, nie pozwalają na całkowite przeniesienie ich do ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

1.4.2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Puszcza Mariańska z 2000 roku (Uch. Rady Gminy Nr XV/126/2000 z dnia 21.06.2000r.).

Na podstawie uwarunkowań rozwojowych gminy można wywnioskować, że posiada ona:

- duża różnorodność przyrodnicza i krajobrazowa, wysoki poziom zalesień, względnie czyste środowisko naturalne,
- bliskość aglomeracji warszawskiej, największego kompleksu gospodarczego i urbanistycznego Polski,
- sprzyjające warunki przyrodnicze, komunikacyjne i gospodarcze dla rozwoju agroturystyki, rekreacji weekendowej i edukacji ekologicznej;
- dobrą zewnętrzną (kołowa i kolejowa) dostępność komunikacyjną,
- istniejące znaczne zasoby wód geotermalnych oraz zasobów wód podziemnych,
- dobrze rozwiniętą i zhierarchizowaną sieć osadniczą,
- znacznie zaawansowanie w realizacji lokalnych sieci infrastruktury technicznej,
- ustabilizowaną gospodarke leśną,

Na podstawie przeprowadzonej analizy zostały wyłoniono następujące obszary problemowe:

- **Obszary chronione** (Bolimowski Park Krajobrazowy, rezerваты, obszary chronionego krajobrazu) i **tereny leśne** wymagające aktywnej ochrony przed erozją przed degradacją oraz ekstensywnego użytkowania rolno-leśnego i leśnego;
- **Obszary dolin głównych cieków oraz dolinki boczne** wymagające ochrony przed erozją oraz zanieczyszczeniem wód, jak również odbudowy ciągłości ekosystemów, w tym realizacji zadań małej retencji;
- **Tereny zagrożone przenikaniem zanieczyszczeń z powierzchni ziemi do warstwy wodonośnej** wymagające reżymów ochrony w realizowanych inwestycjach i rozwiązanie gospodarki wodno-ściekowej;
- **Obszar zabudowy ośrodka gminnego w Puszczy Mariańskiej oraz ośrodków subgminnych w Radziwiłowie – Grabinie i Kamionie wraz z terenami rozwojowymi** wymagający restrukturyzacji zagospodarowania i rozwoju wielofunkcyjnego, w tym wspierania funkcji unikatowych związanych z kultem religijnym, rekreacją, mieszkalnictwem;
- **Obszary parkowo-pałacowe** pozwalające na realizację funkcji unikatowych, w tym rekreacyjnych i dydaktyczno-wychowawczych oraz związanych z turystyką specjalistyczną;
- **Obszary eksponowane w krajobrazie** wymagające starannego wkomponowania nowo realizowanych obiektów w otoczenie;
- **Obszary znalezisk archeologicznych** wymagające spełnienia wymogów ochronnych podczas inwestowania na tym terenie;
- **Obszary wsi przyległych** wymagające restrukturyzacji na potrzeby częściowo agroturystyki oraz w części ewentualnej zabudowy rezydencjonalnej;
- **Obszary położone przy komunikacji kolejowej i kołowej** stwarzającej ograniczenia dla zainwestowania obiektami budowlanymi oraz stanowiące potencjalne źródło uciążliwości dla środowiska wymagające

aktywnej ochrony przed zanieczyszczeniami i zagrożeniami hałasem i wibracjami.

Za cel strategiczny rozwoju gminy Puszcza Mariańska uznano jej:

Restrukturyzację i wielofunkcyjny rozwój w oparciu o zasoby własne i powiązania zewnętrzne z pasmem podwyższonej aktywności gospodarczej na osi Wiskitki – Żyrardów – Mszczonów oraz Warszawą w sposób zachowujący unikatowe, konkurencyjne wobec terenów innych gmin walory i zasoby przyrodnicze oraz, ograniczający konflikty przestrzennych między środowiskiem przyrodniczym a użytkowaniem gospodarczym obszaru.

Realizacja powyższego celu strategicznego zamykającego się w hasle ekorozwoju jako drogi kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej obszaru gminy oraz dziedziny współpracy międzygminnej.

Dla realizacji celów rozwoju wyodrębniono strefy o zróżnicowanych funkcjach i kierunkach zagospodarowania przestrzennego – **strefy polityk przestrzennych**.

- **Strefa ekologiczna** – (tereny leśne, tereny rolno-leśne, tereny korytarzy ekologicznych) do ochrony istniejącego zagospodarowania oraz zachowania walorów kulturowych, krajobrazowych i bioróżnorodności, do wyłączenia z realizacji nowej zabudowy z wyjątkiem obiektów związanych z ochroną obszaru, gospodarką leśną i wodną;
- **Strefa agrarna** – (tereny upraw polowych narażone na erozję oraz położone w pobliżu terenów chronionych, tereny rolne położone w kompleksach żyznych gleb oraz w obszarach chronionych lub w ich sąsiedztwie, tereny istniejących obszarów oraz obiektów uprzemysłowionej produkcji rolnej) – do utrzymania i rozwoju rolnictwa z dostosowaniem do warunków gospodarowania w obszarze specjalnie chronionym;
- **Strefa rolno – osadnicza** – (obszary skupionego osadnictwa wiejskiego) do ewolucyjnego rozwoju i uzupełniania istniejących funkcji;
- **Strefa rozwoju osadnictwa nierolniczego** – (obszary wielofunkcyjnego ośrodka gminnego, obszary mieszkaniowo-usługowe, obszary zabudowy rezydencjonalnej,

istniejące tereny przemysłowo-składowe) do równoważenia rozwoju w obszarach zdiagnozowanych znacznych przekształceń struktur przestrzennych;

- **Strefa promocji nowych funkcji** – (obszary obsługi turystyki krajoznawczej i kwalifikowanej, obszary obsługi rekreacji, ośrodki edukacji ekologicznej, ośrodki balneologii i funkcji odnowy biologicznej, obiekty usług lokalnych i ponad lokalnych) – zrównoważonego ze środowiskiem przyrodniczym i istniejącymi strukturami przestrzennymi wprowadzenia nowych form promujących rozwój gminy.

Bardzo ważne jest to, że „Studium ...” preferuje **kompleksowe zagospodarowanie terenów położonych w rejonach funkcjonalnych** tj. wieloprzestrzennych (obejmujących kilka miejscowości) zespołach terenów o wiodącym kierunku zagospodarowania lub zewnętrznych powiązaniach funkcjonalnych

Podsumowanie:

- Zakres opracowanych studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego generalnie był wypełnieniem zapisów art.6 ustawy z dnia 7 lipca 1994r. o zagospodarowaniu przestrzennym.
- Różna jest natomiast szczegółowość i jednoznaczność realizacji zapisów art.6 w/w ustawy.

Duża szczegółowość występuje w części uwarunkowań rozwoju, w tym uwarunkowań przyrodniczych. Studia uwzględniają tereny chronione w skali ponadregionalnej, regionalnej i lokalnej, stan i funkcjonowanie środowiska przyrodniczego, dotychczasowe przeznaczenie i zagospodarowanie terenów.

W części kierunków (polityk) studia te zaczynają się różnić szczegółowością i jednoznacznością zapisów .

- Najbardziej „precyzyjne” jest studium gm. Puszcza Mariańska.

W poszczególnych obszarach wyróżniono tereny, dla których obowiązkowo winno sporządzić się plan miejscowy. Są to przede wszystkim tereny, dla których sporządzenie planu wynika z przepisów szczególnych (zalesienia, zadania publiczne, w szczególności obszary, dla których przewiduje się realizację ponad lokalnych celów publicznych, w tym obiektów infrastruktury technicznej poza

pasami drogowymi dróg publicznych) oraz tereny, dla których sporządzenie planów wynika z istniejących uwarunkowań.

- Oba Studia nie określają dla terenów zbudowanych i przeznaczonych do zabudowy minimalne powierzchnie działek i % powierzchni biologicznie czynnej, nie określają standardów zabudowy, brak jest określenia zasad zabudowy przywołując jedynie akty prawne w sprawie utworzenia BPK i BROCHK.

III. UWARUNKOWANIA DLA OBSZARÓW CHRONIONYCH

1. Uwarunkowania wynikające z sytuacji planistycznej obszaru Parku i otuliny.

Charakteryzując potencjał społeczno-gospodarczy gmin, należy uznać, że jest on m.in. pochodną istniejącego zagospodarowania przestrzennego i dalszych zamierzeń rozwojowych gmin, zawartych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Ważna z punktu widzenia celów ochronnych Parku jest sytuacja planistyczna rozumiana jako:

- stopień pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
- wielkość tych planów,
- najważniejsze ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- problemy i paradoksy wynikające z zapisów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w kontekście innych uregulowań prawnych.

Sytuacja planistyczna pozwala określić stopień zagospodarowywania przestrzeni, przeznaczenie terenu, jego funkcje, sposób zagospodarowania w kontekście wymogów ochronnych wokół Parku i w szerszym kontekście kształtowania ładu (lub nieładu przestrzennego) wskazanie kolizji przestrzennych i zagrożeń środowiska.

1.1. Analiza stopnia pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego

Na obszarze **gminy Wiskitki** uchwalonych jest 48 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego sporządzonych *pod ustawą z dnia 7 lipca 1994r.*

o zagospodarowaniu przestrzennym. Pokrywają one 4,8 % powierzchni gminy tj. 271,13 ha.

W sześciu planach przewidziano tereny gruntów rolnych pod zalesienia – 104,7 ha (w studium gminy przewidziano ok. 500 ha pod zalesienia).

Na obszarze **gminy Puszcza Mariańska** uchwalonych jest 47 miejscowych planów zagospodarowania, w tym sporządzonych pod *ustawą z dnia 7 lipca 1994r. o zagospodarowaniu przestrzennym* 35 oraz 12 planów *pod ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 roku*.

Specyfiką tych planów jest „dogęszczanie” zabudowy, tworzenie planów dla fragmentów wsi, a nawet dla pojedynczych działek. Również wobec istniejącej procedury opracowywania planów *pod ustawą o zagospodarowaniu przestrzennym* ze względu na istniejącą instytucję protestów i zarzutów, plany dla poszczególnych sołectw dzielono na części, tam gdzie sytuacja w zakresie protestów i zarzutów była rozwiązywalna w ramach podstawowej procedury planu (bez kierowania zarzutów do sądu).

Ze względu na uproszczenie procedury opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego *pod ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (likwidacja możliwości dwukrotnego zaskarżenia planu) istnieje szansa na powstawanie planów dla większych obszarów sołectw czy obszarów funkcjonalnych.

Ok. 80% liczby opracowanych dotychczas miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego to plany dla terenów o bardzo niewielkich powierzchniach, porzucanych po całym obszarze gminy . Są to plany położone w sąsiedztwie kompleksów leśnych, na terenie otuliny lub mniejszych, pojedynczych kompleksów leśnych, przy sieci dróg zbiorczych i lokalnych.

Pod rządami *ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* na terenach, gdzie nie było obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wydano:

- gm. Wiskitki - 51 decyzji o warunkach zabudowy dla obiektów kubaturowych,

- gm. Puszcza Mariańska – 10 decyzji lokalnych celu publicznego oraz 55 decyzji o warunkach zabudowy dla infrastruktury i obiektów kubaturowych.

W stosunku do średniej krajowej pokrycia obowiązującymi planami (wynoszącej ok. 20%) na blisko 50% powierzchni gmin zagospodarowanie przestrzenne, lokalizacja inwestycji dokonuje się w oparciu o plan, a nie indywidualne decyzje administracyjne.

1.2. Charakterystyka miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Analiza miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego znajdujących się na terenie 2 gmin Parku pozwoliła generalnie wyróżnić dwie tendencje w ich sporządzaniu :

- Dla większych obszarów funkcjonalnych - plany mają bardziej szczegółową rolę regulacyjną, dotyczącą przeznaczenia terenów, zasad, warunków, standardów zabudowy, nakazów i zakazów w kontekście środowiska przyrodniczego i ochrony przyrody, rozbudowy i modernizacji infrastruktury technicznej, oraz warunków scalania i podziału.
- Dla małych powierzchni rola regulacyjna tych planów jest bardzo ogólna, ustanawia przede wszystkim zmianę przeznaczenia terenów rolnych na nie rolne, oraz wprowadza bardzo ogólne zapisy dotyczące infrastruktury technicznej i ochrony środowiska.

Ustalenia dotyczące przeznaczenia terenów są bardzo zróżnicowane, choć w większości planów struktura funkcji jest dość złożona i dopuszcza kilka rodzajów użytkowania jako funkcji podstawowej, uzupełniającej i dopuszczonej. W pozostałych planach dla poszczególnych działek - charakter monofunkcyjny i dotyczyło jednego rodzaju użytkowania.

W większości sporządzonych planów dominuje funkcja mieszkaniowa, jednorodzinna, letniskowa, tereny rolne przeznaczone pod zalesienia - w parku i jego otulinie i na obszarze Bolimowsko - Radziejowickiego Obszaru Chronionego

Krajobrazu. Jako funkcję uzupełniającą dopuszcza się z nieuciążliwe usługi oraz rozwój komunikacji i infrastruktury technicznej.

1.3. Najważniejsze ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dotyczące wymogów ochrony przyrody i ochrony środowiska

Ustalenia planów dotyczące zarówno przepisów ogólnych, przepisów dotyczących zasad ochrony środowiska i przyrody oraz przepisów szczegółowych, określających zasady i warunki zagospodarowania przestrzennego w poszczególnych terenach o wyznaczonych liniach rozgraniczających przeznaczenia terenu (funkcji) są zgodne z aktami prawnymi powołującymi Park i obszar chronionego krajobrazu.

W zakresie przepisów dotyczących zasad ochrony środowiska przyrodniczego i przyrody oraz szczegółowych warunków zagospodarowania przestrzennego w poszczególnych obszarach dominuje zasada zagospodarowania terenu z uwzględnieniem warunków ochrony środowiska i tak np.:

- ustalono zakaz realizacji inwestycji oddziałujących negatywnie na środowisko zgodnie z interpretacją w przepisach szczególnych, prowadzona działalność usługowa i produkcyjna powodująca wprowadzenie gazów i pyłów do powietrza nie powinna powodować przekroczenia standardów jakości powietrza poza terenem;
- przeznaczano w Parku i w otulinie pod zabudowę grunty (bezleśne) nie przedstawiające wartości przyrodniczych i w ich pobliżu nie występowały rezerваты lub inne obszary specjalnie chronione, tereny płaskie nie stanowiące korytarzy ekologicznych; powierzchnię biologicznie czynną ustalono na poziomie 70 - 75 % ogółu powierzchni działki;
- wprowadzono zakazy wtórnych podziałów;
- w zasadach obsługi w infrastrukturę wprowadzono lokalizację niezbędnych urządzeń liniowych dla potrzeb lokalnych;
- lokalizowanie ogrodzeń działek indywidualnych w odległości nie mniejszej niż 5 m od brzegów naturalnych cieków i zbiorników wodnych;

- realizacja zabudowy w formie jednego budynku na jednej działce o maksymalnej rzędnej kalenicy do 8,0 m ponad poziom terenu i stosowaniu spadku połaci dachowej 24° – 40° w formie wolnostojących budynków jednorodzinnych,
- na załącznikach graficznych planów pokazane są granice terenów objętych ochroną.

Ponadto teksty planów zawierają zapisy dotyczące np.:

- wielkości działek - minimalną 1000 m² (na terenie otuliny i OCHK) – maksymalna wynosi 5000 m².
- powierzchni biologicznie czynnej - 60–70–75 % powierzchni działki dla terenów położonych w Parku i otulinie, dla pozostałych terenów 40-60 %.
- Ustalenia dotyczące komunikacji przedstawiają istniejący stan komunikacji z niewielkimi poszerzeniami w liniach rozgraniczających,

W zakresie infrastruktury technicznej podawane są zasady uzbrojenia terenu, miejsca lokalizacji urządzeń (stacje paliw) i ich charakterystyka techniczna.

Na terenie Bolimowsko –Radziejowickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu oprócz działek pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną, wprowadzono również usługi towarzyszące nieuciążliwe.

1.4. Problemy i paradoksy wynikające z zapisów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – zagrożenia ładu przestrzennego

Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego na omawianym terenie, powstałe pod rządami *ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym*, nie posiadały obligatoryjnego zakresu ustaleń. Zgodnie z art.10 w/w. ustawy „w *miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się w zależności od potrzeb*”. Stąd różny zakres planu i wcześniej omówiona możliwość różnego stopnia szczegółowości regulacyjnej planów.

Ze względu na utrudnioną procedurę opracowywania planów pod ustawą o zagospodarowaniu przestrzennym, sporządzanie planów etapami dzieląc sołectwa na części, a nawet opracowywane dla pojedynczych działek, tworzy nieczytelne

odległości zabudowy, przestrzenie publiczne pozbawione pierzei i nieczytelne w krajobrazie.

Za obudowywaniem Parku nie nadąża infrastruktura techniczna, a szczególnie sieć kanalizacyjna. Plany wprowadzają zapisy dopuszczające rozwiązania czasowe (ścieki odprowadzane do indywidualnych szamb) lub zapisy nieściśle dotyczące odbioru ścieków np. przez programowaną oczyszczalnię ścieków. Brak jest w wielu planach podania wskaźnika intensywności zabudowy.

2. UWARUNKOWANIA FUNKCJONALNO – PRZESTRZENNE W OBSZARZE PARKU I JEGO BEZPOŚREDNIM OTOCZENIU.

Szczególnie ważne jest zabezpieczenie interesów Bolimowskiego Parku Krajobrazowego we współpracy dwóch województw: mazowieckiego i łódzkiego tak, aby nie przerywać już wykształconych na tym terenie powiązań przyrodniczych i funkcjonalnych oraz umożliwić prowadzenie na tym obszarze spójnej gospodarki przestrzennej zapewniającej ochronę Parku. Dotyczy to w szczególności realizacji zadań wynikających z programów rządowych i wojewódzkich.

Bolimowski Park Krajobrazowy (największy i najmniej zdeformowany system przyrodniczy) położony między dużymi aglomeracjami stanowi planistyczny obszar problemowy. Pasma Warszawa – Łódź wskazuje na obszar o dużej potencjalnej, podwyższonej aktywności gospodarczej, związanej z zachodzącymi aktualnie procesami rozwojowymi.

Uwarunkowania funkcjonalne z ośrodkiem wzrostu położonym zewnętrznie w stosunku do omawianego obszaru wskazują na silne powiązanie z aglomeracją Warszawy, która jest największym kompleksem gospodarczym urbanistycznym Polski. Rosnące związki z aglomeracją tworzą szanse na: rozwój lokalnej przedsiębiorczości, wzrost zatrudnienia, nowy napływ mieszkańców.

Powiązanie poprzez przecinająca teren Parku linię kolejowa Żyrardów – Skierniewice, zwłaszcza w zakresie dojazdów do pracy i szkół oraz usług wyższego rzędu - znajduje się pod presją procesów urbanizacyjnych. Procesy te na obszarze

BPK krzyżują się i stoją w wyraźnej kolizji z wymogami ochrony cennych walorów i funkcji tego terenu (węzeł i ciąg ekologiczny doliny rzeki Rawki o znaczeniu krajowym).

Projektowana autostrada A-2 z węzłem w Wiskitkach stanie się istotnym aspektem dla rozwoju obszaru. Aktywizacja gospodarcza i rozwój systemów transportowych w sąsiedztwie BPK pozostają w konflikcie z walorami przyrodniczymi obszaru.

W obszarze otoczenia Parku, podstawowe elementy struktury przestrzennej stanowią:

- metropolia o znaczeniu europejskim Warszawa, położona w odległości ok. 50 km od Parku,
- zurbanizowany układ osadniczy Obszaru Metropolitalnego Warszawy, obejmujący analizowane gminy, na terenie których położony jest Park, z ośrodkiem powiatowym Żyrardów,
- międzynarodowe korytarze transportowe, będące potencjalnymi pasmami rozwoju (korytarz II: Berlin - Warszawa - Mińsk Mazowiecki),
- pasmo łódzko – warszawskie jako potencjalny obszar dwubiegunowej aglomeracji (powiązanie Łodzi i Warszawy),
- podlegający urbanizacji obszar rolniczy gminy Wiskitki i gminy Puszcza Mariańska;
- regionalny ciąg ekologiczny: rzeki Rawki i Bolimowsko - Radzejowicki Obszar Chronionego Krajobrazu.,
- lokalne ciągi ekologiczne rzeki Pisi Gągoliny, Suche Nidy, Korabiewki;

Sieć osadnicza obszaru wokół Parku jest wynikiem silnej dominacji ośrodka centralnego i nałożenia się układu osadniczego wytworzonego przez rozwój funkcji Warszawy na pierwotny układ osadnictwa wiejskiego.

Park położony jest przy głównych trasach komunikacyjnych, wprowadzających i wyprowadzających ruch do Warszawy i z Warszawy oraz ruch wewnątrz aglomeracji.

Są to:

- drogi krajowe: po południowo-wschodniej stronie nr 8 relacji (Ryga) – gr. Państwa
- Białystok – Warszawa – Mszczonów – Piotrków Trybunalski - Wrocław – Kudowa
Zdrój – granica państwa (Praga);

po stronie - wschodniej droga krajowa nr 50 relacji Ciechanów - Płońsk – Sochaczew
– Mszczonów - Grójec - Góra Kalwaria - Mińsk Mazowiecki – Ostrów
Mazowiecka.

Teren Parku przecinają:

- drogi wojewódzkie: południową część Parku droga nr 70 relacji Łowicz -
Skierniewice – Huta Zawadzka, od wschodu na zachód droga nr 719 relacji
Warszawa – Pruszków -Żyrardów – Kamion;

- linie kolejowe o państwowym znaczeniu: środkową część Parku (z kierunku
wschód – zachód) przecina linia magistralna nr 1 Warszawa Centralna –
Katowice, linia nr 12 Skierniewice – Łuków.

Funkcje miast i gmin wchodzących w skład Parku i przy jego sąsiedztwie.

Obecne funkcje miast i gmin wchodzących w skład Parku wynikają ze stanu
zagospodarowania, stanu środowiska przyrodniczego, z cech społeczno-
gospodarczych przestrzeni.

- Miasto Żyrardów pełni funkcję ponadlokalnego, wielofunkcyjnego ośrodka rozwoju przede wszystkim w zakresie usług infrastruktury społecznej, administracji, obsługujących mieszkańców powiatu, jest także silnym ośrodkiem przemysłowym Obszaru Metropolitalnego Warszawy;
- Miasto Mszczonów to lokalny ośrodek rozwoju, obsługujący ludność gminy, obszar zaplecza mieszkaniowego Warszawy, ośrodek przemysłowy;
- Gmina Puszcza Mariańska – osłabia się znaczenie ośrodka gminnego, który poprzez funkcje oświatowe i religijne oraz sąsiedztwo z tradycyjnie letniskową Olsznią zaczyna nabierać cech unikatowych w skali całego obszaru BPK; w gminie postępuje wielofunkcyjny rozwój obszarów położonych w urbanizującym się terenie wzdłuż linii kolejowej Skierniewice-Warszawa oraz terenów wzdłuż drogi krajowej nr 719 w pobliżu miast Skierniewice i Żyrardów, co powoduje rozwój ośrodków subgminnych w Kamionie i Grabinie-Radziwiłowie;

- Gmina Wiskitki – pojawia się ośrodek subgminny w rejonie Franciszkowa-Jesionki, obszary rolnicze, zaplecze mieszkaniowe i przyrodnicze Warszawy.

Ważnymi uwarunkowaniami rozwoju społeczno-ekonomicznymi dla gmin (cechami wpływającymi pozytywnie na ich rozwój), na których znajduje się Park i jego otulina są:

- duża różnorodność przyrodnicza i krajobrazowa, wysoki poziom zalesień, względnie czyste środowisko naturalne;
- bliskość aglomeracji warszawskiej, rosnące związki gospodarcze z aglomeracją, co owocuje w: rozwoju lokalnej przedsiębiorczości (od 1990 roku wzrosła 3,5-krotnie), wzrost zatrudnienia, napływ nowych mieszkańców;
- linii kolejowej Skierniewice Warszawa sprzyjające warunki przyrodnicze , komunikacyjne i gospodarcze dla rozwoju agroturystyki, rekreacji weekendowej i edukacji ekologicznej, sprzyjające warunki dla zamieszkania osób w wieku emerytalnym (tzw. przemysł 3 wieku);
- wysoki poziom przedsiębiorczości (na stu mieszkańców przypada 5,9 małych przedsiębiorstw).

IV. ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA, KOLIZJE I KONFLIKTY POMIĘDZY ISTNIEJĄCYM ZAGOSPODAROWANIEM A OCHRONĄ PRZYRODY

1. Identyfikacja zagrożeń środowiska przyrodniczego

Do głównych **zagrożeń przyrody** w BPK należy:

- obniżanie się poziomu wód gruntowych i powierzchniowych, co niesie za sobą najpoważniejsze konsekwencje ekologiczne. Do stref o największych zmianach przyrodniczych powodowanych warunkami wodnymi zaliczyć należy doliny Rawki i Suchej Nidy, rejon zlewni rzeki Chojnatki oraz rejon polan Siwica i Strożyska. Odbudowa retencji wodnej, renaturalizacja cieków, oczek wodnych, zespołów roślinności łąkowej, olsów i łęgów staje się najważniejszym zadaniem zarówno dla ochrony przyrody Parku, jak i stworzenia trwałych podstaw gospodarki rolnej i komunalnej;

- monokulturowy charakter większości drzewostanów Parku i ich zagrożenie narastającą antropogresją;
- postępujące ubożenie ekosystemów oraz zanikanie niektórych gatunków roślin i zwierząt związanych z siedliskami bagiennymi i podmokłymi;
- ekspansja gatunków związanych z siedliskami zaburzonymi lub obcych rodzinnej florze;
- przejawy degradacji charakterystycznych form rzeźby tego terenu,
- znaczący udział w degradacji wód powierzchniowych mają zanieczyszczenia obszarowe pochodzenia rolniczego, związane z nieodpowiednim nawożeniem gruntów oraz stosowaniem środków ochrony roślin;
- końcowa klasyfikacja stref wykonana w ramach „Rocznej oceny jakości powietrza w województwie mazowieckim” – kryterium: ochrona zdrowia na trzy klasy A (najlepsza), B, C dla powiatu żyrardowskiego wynosiła B.

2. Kolizje przestrzenne między obszarami urbanizującymi się a ochroną przyrody.

Głównym czynnikiem zagrażającym środowisku przyrodniczemu jest również silna presja urbanizacyjna (od Warszawy).

Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju wskazuje pasmo Warszawa – Łódź jako obszar o potencjalnej, podwyższonej aktywności gospodarczej, związanej z zachodzącymi procesami restrukturyzacyjnymi i rozwojowymi, stymulowanymi procesami po wstąpieniu do Unii Europejskiej. Przecinająca teren Parku linia kolejowa Warszawa – Skierniewice oraz dobrze rozwinięta sieć dróg ponadlokalnych stymulują procesy urbanizacyjne. Procesy te krzyżują się na obszarze BPK i są w wyraźnej kolizji z wymogami ochrony cennych walorów przyrodniczych i kulturowych oraz funkcjami tego terenu.

Zabudowa zaczyna „rozlewać się” na obszarach rolnych i ze względu na atrakcyjne walory przyrodnicze i krajobrazowe silnie wkracza w granice Parku i jego otulinę.

Ważnym zagrożeniem wynikającym z presji urbanizacyjnej jest zmniejszenie powiązań ekologicznych w rozczłonkowanym zasięgu Parku, w tym ograniczanie areału gleb cennych rolniczo.

Powoduje to istotne zubożenie specyficznej strefy ekologicznej, powstającej na styku obszarów leśnych i łąkowych, uproszczenie składu gatunkowego z wykształceniem leśnych monokultur sosnowych.

Presja urbanizacyjna dotyka także wrażliwych elementów sieci hydrograficznej i siedlisk związanych z terenami podmokłymi, które ulegają sukcesji nowej roślinności, a także areału cennych gleb. Obszar związany z urbanizacją wydłuż linii kolejowej Skierniewice – Warszawa powoduje zmiany konfiguracji terenu (nasypy, wykopy).

Występują tendencje do dalszego żywiłowego rozwoju budownictwa mieszkaniowego w obszarach już zabudowanych: Sucha Żyrardowska, Jesionka, Franciszków, Radziwiłłów, Grabina Radziwiłłowska, Działki, Bartniki. Zauważa się tendencje do obudowy dróg krajowych.

Jednym z zagrożeń jest również zanikanie form zabudowy regionalnej oraz ekspansja bezstylowej zabudowy podmiejskiej.

3. Obszary kolizji przestrzennych między obszarami infrastruktury technicznej a ochroną przyrody.

Rozprzestrzenianie się zabudowy na terenach Parku, otuliny i jej otoczenia ma charakter ekstensywny, (m.in. w związku z regulacjami prawnymi dotyczącymi ochrony przyrody i środowiska) za którym nie nadąża rozwój infrastruktury technicznej przede wszystkim gospodarki ściekowej.

Skutkiem tego jest zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych (odporność na degradację gleb w Parku jest bardzo mała i mała) .

Wg danych Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska rzeka Pisia Gągolina ma wody pozaklasowe (w środkowym biegu przejmuje ścieki z oczyszczalni komunalnej w Żyradowie) oraz w dolnym biegu nie oczyszczone ścieki z Sochaczewa) , Korabiewka (na odcinkach poniżej zrzutów ścieków z oczyszczalni w Puszczy Mariańskiej i w Bartnikach) prowadzi wody pozaklasowe .

Zła jakość wód gruntowych jest wynikiem zarówno stosowania w znacznych ilościach środków chemicznych w rolnictwie, jak też brakiem kompleksowego rozwiązania systemu odprowadzania ścieków oraz zorganizowanej gospodarki odpadami. Budowie wodociągów grupowych z reguły nie towarzyszy równoległa budowa sieci kanalizacyjnych i małych biologicznych oczyszczalni ścieków.

Do miejscowości, w których nastąpił duży odsetek studni gospodarskich z wodą o złej jakości należą do nich: Olszanka, Radziwiłłów, Grabina położone w gm. Puszcza Mariańska.

Do obszarów o stwierdzonym zanieczyszczeniu wód podziemnych pierwszego użytkowego zaliczono:

- rejon miasta; Żyrardowa i Mszczonowa,
- rejon wiejskie: Popielarnia (gm. Wiskitki), Olszanka gm. Puszcza Mariańska).

W latach 70-tych znaczne ilości różnego rodzaju środków chemicznych złożono w 2 bunkrach (mogilnikach) w miejscowości Kamion gm. Puszcza Mariańska (zlewnia rzeki Rawki, bezpośrednio na obszarze BPK).

Na obszarze Parku i w jego okolicach występuje szereg uciążliwości punktowych i powierzchniowych w postaci tzw. „dzikich wysypisk” np. w Korabiewce; miejsce składowania nawozów sztucznych, składowania materiałów pędnych i smarów w Puszczy Mariańskiej.

Regionalnym zagrożeniem środowiskowym w rejonie Parku jest oddziaływanie składowiska odpadów komunalnych (nie posiadające zabezpieczenia podłoża) w Mszczonowie. Ma ono wpływ przede wszystkim na zanieczyszczenie wód podziemnych. Brak zakładu utylizacji i przetwórstwa odpadów z Żyrardowa, Mszczonowa i sąsiednich gmin wpływa negatywnie na gospodarkę odpadami. Wśród źródeł punktowych mających wpływ na zanieczyszczenie powietrza należy wymienić lokalne kotłownie osiedlowe w Żyrardowie i Mszczonowie, a także liczne indywidualne paleniska domowe (spalanie odpadów toksycznych, takich jak plastikowe opakowania i guma). Brak sieci gazowej oraz promocji innych proekologicznych źródeł energii i ciepła.

4. Przebieg elementów infrastruktury technicznej (kołowej i szynowej) stanowi naturalną kolizję funkcji między istniejącym zagospodarowaniem i ochroną przyrody .

Kolejnym istotnym zagrożeniem systemu przyrodniczego jest przebieg dróg krajowych i wojewódzkich, które są drogami wprowadzającymi i wyprowadzającymi ruch do Warszawy i z Warszawy, prowadzą ruch tranzytowy i są o niskiej wydolności (mała przepustowość).

Projektowany przebieg autostrady A2 odcina ekosystemy parkowe od zewnętrznych (regionalnych) powiązań przyrodniczych . Przebieg obwodnicy dla miasta Żyrardowa wzdłuż tzw. „Drogi Bednarskiej” przecinający kompleks Lasu Sokolskiego i odcinającej znaczną część tego lasu od kompleksu Puszczy Bolimowskiej (dawn. Fragment Puszczy Wiskickiej) jest bardzo kontrowersyjny.

Przebieg tych dróg , ich stan techniczny oraz potoki ruchu jakie prowadzą są zagrożeniem dla środowiska przyrodniczego w sensie zanieczyszczeń powietrza przed wszystkim związkami siarki i azotu, na które największą wrażliwość wykazują gatunki iglaste Parku.

5. Delimitacja obszarów konfliktów społecznych.

We wcześniejszym podrozdziale zidentyfikowano przede wszystkim zagrożenia środowiska, będące skutkiem naturalnych kolizji i konfliktów przestrzennych występujących w wielofunkcyjnym, złożonym obszarze aglomeracji warszawskiej, o silnym stopniu urbanizacji i presji urbanizacyjnej na tereny atrakcyjne pod względem przyrodniczym i krajobrazowym.

Istotnym warunkiem funkcjonowania Parku są postawy i oczekiwania miejscowej ludności, Rozpoznawanie podstaw i uwarunkowań działalności ludzkiej na obszarze BPK jest nie mniej ważne, jak rozpoznanie sytuacji w środowisku przyrodniczym i kulturowym.

Konstruktywne rozwiązywanie pojawiających się problemów oraz racjonalne harmonizowanie interesów ogólnospołecznych i lokalnych wymagają aktywnego

udziału i włączania się społeczności w tok postępowania planistycznego i formułowania programów.

Ochrona Bolimowskiego Parku Krajobrazowego wymaga:

- reprezentowania wspólnego interesu gmin w ochronie środowiska przyrodniczego;
- wspierania i inicjowania proekologicznych przedsięwzięć;
- popularyzacji i promocji walorów turystycznych Parku oraz proekologicznie ustawionej działalności gospodarczej i usługowej;
- ukierunkowania rozwoju gospodarczego zgodnie z założeniami proekologicznej strategii rozwoju,
- koordynacji zadań międzygminnych;
- podejmowania wspólnych działań w zakresie ochrony wód, powietrza, gospodarki odpadami, wykorzystania alternatywnych źródeł energii;
- pozyskiwania środków i pomocy w realizacji inwestycji ekologicznych;
- nawiązywania kontaktów i wymiany doświadczeń z podobnymi organizacjami w kraju i za granicą.

Czynnikami wpływającymi na konflikty społeczne w gminach, na których położony jest BPK są:

- malejące realne dochody budżetu gmin, mała samodzielność finansowa gminy – duże uzależnienie budżetu od budżetu państwa, dochody własne stanowią ok. 30% całkowitych dochodów gmin – trudno jest podejmować działania prorozwojowe;
- duży odsetek absolwentów wśród bezrobotnych (prawie, co dziesiąty bezrobotny to absolwent z tego 40% nie przekroczyło 21 roku życia);
- ubożenie mieszkańców gmin (ok. 15% rodzin korzysta z pomocy społecznej);
- ograniczone możliwości intensywnego rolnictwa (rosnący poziom bezrobocia ukrytego w rolnictwie);
- słaba jakość nawierzchni wewnętrznych układu komunikacyjnego (ograniczenia wynikłe z ochrony Parku), tylko ok. 22% dróg posiada dobrą nawierzchnię;

- spadek średniej wielkości gospodarstwa rolnego (od 1995 roku powierzchni przeciętnego gospodarstwa spadła o 0,7 ha i wynosi obecnie 3,1 ha); utrudnienia w dysponowaniu swoją własnością, szkody powodowane przez dziką zwierzynę w uprawach polowych, zakaz stosowania nawozów sztucznych przy uprawach;
- osłabienie więzi ze Skierniewicami oraz gminami położonymi w Parku w województwie łódzkim.

Społeczeństwo gminy Wiskitki i Puszczy Mariańskiej zaopiniowało negatywnie poszerzenie Bolimowskiego Parku Krajobrazowego twierdząc, że dalsze poszerzanie terenu Parku uniemożliwi rozwój gospodarczy gmin. Również negatywnie ustosunkowało się do objęcia terenów Puszczy Bolimowskiej Europejską Siecią Ekologiczną Natura 2000.

V. KIERUNKI DZIAŁAŃ

Podejmowane działania powinny zmierzać w kierunkach eliminacji zagrożeń środowiska:

- w celu likwidacji zanieczyszczeń powietrza:
  - zabezpieczenia przed splotem emisji SO₂ i NO₂ na teren leśny poprzez wprowadzenie pasów zadrzewień wzdłuż dróg na odcinku Puszcza Mariańska – Stary Karolinów, Stary Łajszczew – Wcześniak, Józefów – Walentyny, okolice Żyrardowa;
  - modernizacja lokalnych kotłowni;
- w celu ochrony wód podziemnych:
  - sanitacja jednostek osadniczych,
  - ochrona jakości i ilości wód podziemnych czwartorzędowego poziomu wodonośnego (rejon doliny Rawki i obszar położony między Franciszkowem, Puszcza Mariańską i Korabką),
  - ochrony stref źródliskowych (płd.-wsch. część gminy Puszczy Mariańskiej na linii Olszówka, Stara Huta, Korabiewice, Huta Partacka, Stary Łajszczew oraz rejonie wsi Michałków –Karczemki;

- w celu ochrony wód powierzchniowych:
  - kontrola zakresu korzystania z wód dla celów przemysłowych;
  - utrzymywanie przepływów biologicznych w rejonie piętrzeń,
  - przeciwdziałanie pracom melioracyjnym odwadniającym obniżenia terenu i zapobieganie dezintegracji systemu powiązań między obniżeniami w wyniku prac melioracyjnych, bądź innych prac budowlanych;
  - poprawa bilansu zasobów wodnych poprzez budowę nowych obiektów hydrotechnicznych (rejon wsi Stary Łajszczew, Bartniki, Zator);
- w celu eliminacji zanieczyszczeń gleb:
  - uporządkowanie gospodarki odpadami w ramach porozumień międzygminnych m.in. poprzez wprowadzenie selektywnej zbiórki odpadów , budowa oczyszczalni ścieków we wsiach Małe Łąki, Waleriany, Kamion, Jesionka;
- działania przeciwozyjne i w kierunku rekultywacji terenów zdegradowanych
  - wzrost zalesienia terenów wododziałowych, źródłiskowych, brzegów rzek i cieków oraz zbiorników wodnych;
  - przywracanie właściwych stosunków wodnych w zlewniach;
  - eliminacja dzikich wysypisk.

Zgodnie z dokumentami samorządu województwa: *”Strategią rozwoju województwa mazowieckiego”*, *„Planem zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego”*, *„Programem ochrony środowiska przyrodniczego”*, przyjęto, że priorytetowymi kierunkami wojewódzkiej polityki przestrzennej jest poprawa warunków środowiska przyrodniczego.

Polityka ta przeniesiona na obszar Parku i jego otoczenia wprowadza kilka sfer kierunków działań odniesionych do ochrony walorów przyrodniczych i poprawy standardów środowiska.

1. Kierunki działań wymagające zachowania i kształtowania środowiska przyrodniczego.

Podstawowym działaniem jest niezwłoczne opracowanie zgodnie z ustawą o ochronie przyrody, kompleksowego planu działań ochronnych na terenie Parku i jego otuliny tj. *Planu Ochrony Bolimowskiego Parku Krajobrazowego*, który określi

między innymi charakterystykę i ocenę przyrody Parku, klasyfikację istniejących i potencjalnych zagrożeń, analizę skuteczności dotychczasowych form ochrony, cele obecnej ochrony, program działań ochronnych oraz ustalenia do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gmin.

W zakresie ochrony walorów przyrodniczych, celem polityki samorządu województwa jest stworzenie spójnego systemu obszarów chronionych. Uwzględniając wnioski Ministra Środowiska i Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody wskazano w *Planie zagospodarowania województwa mazowieckiego* obszar predysponowany objęcia ochroną prawną, położony w pobliżu BPK na obszarze Bolimowsko - Radziejowickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu – projektowany Chełmoński Park Krajobrazowy.

W celu zachowania ochrony wód podziemnych – podjęcie szczególnych działań zapobiegawczych w zakresie ochrony jakościowej wód podziemnych szczególnie pierwszego (czwartorzędowego) poziomu użytkowego, poprzez wyeliminowanie niekontrolowanych zrzutów ścieków komunalnych zarówno do wód powierzchniowych. Ważnym działaniem jest ochrona gruntów bez zabezpieczeń podłoża, podatnych na infiltrację zanieczyszczeń, poprzez ograniczenia presji zabudowy.

2. Kierunki wymagające przywrócenia równowagi.

Zadania w dziedzinie ochrony wszystkich komponentów środowiska:

- Opracowanie wojewódzkiego programu zwiększania lesistości na okres 2004 – 2020 i jego wdrożenie.
- Zalesienie gruntów rolnych ok. 8.5 tys. ha do 2007 roku i 9,4 tys. ha w latach 2008 – 2011 wg procedury ustalonej w Planie Rozwoju Obszarów Wiejskich dla Polski na lata 2004 – 2006.
- Obejmowanie formami ochrony najcenniejszych pod względem przyrodniczym obszarów, w tym: utworzenie nowych parków krajobrazowych, powiększenie istniejących, opracowanie planów ochrony.

- Prowadzenie monitoringu zagrożeń: kolizje drogowe, nieprawidłowa gospodarka ściekowa i melioracyjna, zanieczyszczenie gleb substancjami niebezpiecznymi.
- Wdrożenie programu *Rozwój rolnictwa ekologicznego na Mazowszu* i zintegrowanego – wspieranie form rolnictwa stosującego metody produkcji nie naruszające równowagi przyrodniczej.
- Wspieranie odnowy wsi oraz zachowania i ochrony dziedzictwa kulturowego.
- Budowa urządzeń i instalacji do produkcji i transportu energii wytworzonej z wykorzystaniem źródeł odnawialnych – z wykorzystaniem ciepła wnętrza ziemi (geotermia).
- Opracowanie programów rozwoju usług turystycznych dla obszarów parków.

Zadania w dziedzinie ochrony powierzchni ziemi:

- Budowa i rozbudowa instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych ulegających biodegradacji w Żyrardowie i Mszczonowie.
- Zamykanie i rekultywacja składowisk komunalnych w powiecie żyrdowskim: Marków – Świnice, Krzyżówka – Słabomierz.
- Budowa i rozbudowa składowisk o charakterze regionalnym Krzyżówka – Słabomierz (zgodnie z wykazem inwestycji określonych w PGO: sortowanie, kompostowanie, punkty odbioru odpadów, stacje przeładunkowe).
- Likwidacja i rekultywacja starych składowisk przeterminowanych środków ochrony roślin tzw. mogilników Kamion I i II w gminie Puszcza Mariańska (inventaryzacja składu środków, opracowanie metod unieszkodliwiania na rzecz ograniczenia substancji niebezpiecznych do wód podziemnych).
- Budowa instalacji unieszkodliwiania odpadów medycznych w Żyrardowie.

3. Kierunki działań ograniczające skutki negatywnych oddziaływań infrastruktury technicznej.

- Stosowanie właściwych odległości zabudowy w zależności od klasy drogi, zgodnie z ustawą o drogach publicznych oraz stosowanie do rozwiązań

technicznych dla nowo powstających dróg zgodnie z rozporządzeniem Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi i ich usytuowanie, wraz z zastosowaniem odpowiednich technologii tłumiących hałas, zakładanie pasów zieleni przy drogach.

- Zachowywanie stref ochronnych wokół linii WN i gazociągów.
- Budowa „Dużej Obwodnicy Warszawy” opartej o ciągi komunikacyjne dróg krajowych nr 50 i nr 62, wprowadzenie obejść w ciągu dróg krajowych Żyrardowa, Mszczonowa i Wiskitek w celu zmniejszenia uciążliwości ruchu tranzytowego.
- Modernizacja i utrzymanie sieci dróg w celu ochrony przed uciążliwością dla zabudowy i środowiska.

4. Rozwój proekologicznych form działalności gospodarczej.

4.1. Tworzenie programów rolno-środowiskowych.

Na podstawie dokumentu rządowego „*Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich dla Polski na lata 2004-2006*” oraz założeń „*Krajowej strategii ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej*” przyjęto w ramach priorytetów ***ochronę środowiska i zachowanie walorów przyrodniczych obszarów wiejskich***. Priorytetom tym przypisano konkretne działania m.in. tworzenie programów rolno-środowiskowych.

W skład programów rolno-środowiskowych wchodzi następujące przedsięwzięcia :

- rolnictwo zrównoważone, polegające na ograniczeniu nawożenia, przestrzeganiu następstwa roślin;
- rolnictwo ekologiczne w rozumieniu ustawy o rolnictwie ekologicznym;
- utrzymanie łąk ekstensywnych wiążące się z przywróceniem lub kontynuacją wykaszania traw na łąkach jednokośnych o wysokich walorach przyrodniczych;
- utrzymanie pastwisk ekstensywnych – ekstensywne wypasy na półnaturalnych pastwiskach;

- ochrona gleb i wód polegająca na stosowaniu międzyplonów, zwiększających udział gleb z okrywą roślinną w okresie jesienno-zimowym;
- strefy buforowe – polega na tworzeniu 2 lub 5-metrowych pasów zadarnionych na granicy gruntów rolnych z wodami powierzchniowymi lub terenami intensywnie użytkowanymi rolniczo;
- zachowanie rodzimych ras gatunków zwierząt gospodarskich.

Programy rolno-środowiskowe skierowane są do każdego gospodarstwa rolnego, dla którego zostanie obliczona stawka jednostkowa płatności za hektar i dotyczą gruntów użytkowanych rolniczo i terenów nierolnych, na których prowadzone są specjalne zabiegi. Wykluczone z pomocy są grunty rolne zabudowane, grunty pod wodami powierzchniowymi, grunty leśne (powyżej 0,1 ha) oraz grunty odłogowane na których nie będą realizowane pakiety rolno-środowiskowe.

Pakiety adresowane do gospodarstw powyżej 1 ha, do właściciela lub dzierżawcy w okresie zobowiązania. Na poziomie gospodarstwa rolnik może uzyskać płatności od jednego do maksymalnie 3 pakietów.

Wybór pakietów rolnośrodowiskowych został dokonany przez Wojewódzkie Zespoły Robocze, które przeprowadziły diagnozę stanu środowiska, zidentyfikowały kluczowe obszary dla regionu i instrumenty działań.

Rolnictwo zrównoważone odznacza się nie tylko ograniczeniem zużycia chemicznych środków ochrony roślin oraz nawozów sztucznych i przestrzeganiu odpowiedniego następstwa roślin, ale w równej mierze powinno zachować właściwą strukturę upraw (rozdrobnienie, a przez to duży udział miedz, zamiast monokultur) oraz znaczny udział łąk i pastwisk oraz sródpołnych zadrzewień, mokradeł i oczek wodnych. Szczególnie ważne jest zachowanie płątów ekstensywnie użytkowanych trwałych użytków zielonych oraz zachowanie i tworzenie w sąsiedztwie gruntów ornych swoistych środowisk wyłączonych z intensywnych zabiegów agrotechnicznych (miedze, pasy zakrzewień i zadrzewień, pasy trwałych, ekstensywnych łąk). Środowiska te stanowią ostoje roślin kluczowych dla zachowania różnorodności florystycznej i związanej z nią różnorodności faunistycznej w krajobrazie rolniczym. Są niezwykle istotne dla zachowania walorów krajobrazowych przestrzeni rolniczej, a co ważniejsze, stanowią bardzo ważną barierę

biogeochemiczną, co opisano w dalszej części przy pakiecie dotyczącym ochrony wód i gleb.

Utrzymanie łąk ekstensywnych – realizacja tego pakietu wiąże się nie tylko z przywróceniem lub kontynuacją wykaszania traw, w terminie od dnia 1 lipca włącznie, na łąkach jednokośnych o wysokich walorach przyrodniczych, zagrożonych degradacją. Ważne jest tu ograniczone zużycie środków chemicznych, a także w równym stopniu zaniechanie intensywnego odwodnienia, zachowanie śródłąkowych, niedużych płatów zakrzewień i pojedynczych drzew oraz oczek wodnych i torfianek. Jednocześnie, wykaszanie łąk jest koniecznym warunkiem do zachowania niektórych rodzajów siedlisk przyrodniczo cennych.

Łąki i pastwiska należy w dolinach rzek chronić przed ich konwersją w grunty orne. Taka zamiana jest jedną z bardziej szkodliwych tendencji obserwowanych w polskim rolnictwie. Zarówno dlatego, że walory przyrodnicze łąk i pastwisk mierzone liczbą występujących tam rzadkich kręgowców są wybitnie większe od gruntów ornych, jak i z uwagi na to, że pojemność retencyjna gleb użytkowanych jako łąki i pastwiska jest nawet trzykrotnie większa od pojemności retencyjnej gruntów ornych. W epoce gwałtownych powodzi nawiedzających Polskę niemal corocznie, działania zwiększające pojemność retencyjną zlewni stanowią podstawową szansę na poprawę tej sytuacji. Jest to również niezwykle ważne działanie przeciwdziałające erozji wodnej.

Rolnicy z obszaru otoczenia CHPK powinni być zachęceni do takich działań, bowiem mogą stopniowo porzucać ten rodzaj praktyk, co w konsekwencji doprowadzi do zaniku najcenniejszych siedlisk roślin i zwierząt na terenach, które objęto siecią Natura 2000. Ponadto wsparcia wymaga zachowanie ekstensywnego wypasu jako głównej-obok wykaszania- formy przeciwdziałanie procesom sukcesji wkraczającej na tereny otwarte-najcenniejsze siedliska w NPK.

Ochrona gleb i wód polega nie tylko na stosowaniu międzyplonów w celu zwiększenia udziału gleb z okrywą roślinną w okresie jesienno-zimowym. Realizacja tego pakietu polega również na realizacji zapisów Dyrektywy Azotanowej i związanym z tym ograniczeniem spływu biogenów, metali ciężkich itp. działaniach na rzecz ograniczenia eutrofizacji i skażeń wód powierzchniowych i podziemnych.

Ponadto ważne są różnorodne działania przeciwdziałające spadkowi poziomu wód gruntowych – szybko postępującemu w wyniku osuszania torfowisk i oczek wodnych oraz pogłębiania i prostowania rzek i budowy zbiorników retencyjnych w dolinach dużych rzek. Opisany powyżej jako szczególnie niepożądany, jest proces zamiany łąk i pastwisk w grunty orne. Pojemność retencyjna gleb użytkowanych jako łąki i pastwiska jest nawet trzykrotnie większa od pojemności retencyjnej gruntów ornych. Szczególną rolę w ograniczaniu spływu azotanów i fosforanów do wód, odgrywają środowiska wyłączone z intensywnej uprawy ze szczególnym uwzględnieniem zadrzewień przy zbiornikach wodnych i ciekach. Ma to ogromne znaczenie dla niezbędnej poprawy jakości wód, szczególnie biorąc pod uwagę fakt, że około połowy ładunku azotanów w naszych rzekach pochodzi ze spływów z obszarów rolniczych. Wdrożenie tego pakietu ułatwiłoby Polsce wywiązanie się ze zobowiązań międzynarodowych w zakresie redukcji zanieczyszczeń związkami azotu ze źródeł powierzchniowych, jakie wynikają z konwencji z 9 kwietnia 1992 r. o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego, zwanej Konwencją Helsińską

4.2. Zalesianie gruntów rolnych.

Na terenie Parku, jego otuliny i otoczenia Parku szczególnie istotne są działania obejmujące:

- powiększanie obszarów leśnych poprzez zalesianie użytków rolnych o niskiej przydatności dla rolnictwa,
- utrzymanie i wzmocnienie ekologicznej stabilności obszarów leśnych poprzez zmniejszanie fragmentacji kompleksów leśnych Parku i tworzenie korytarzy ekologicznych.

Warunkiem uzyskania pomocy finansowej ze środków pochodzących z Sekcji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej jest zalesienia gruntów, nie stanowiących własności Skarbu Państwa, przeznaczenie do zalesienia w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, minimalna powierzchnia zalesienia musi wynosić 0,3 ha, przy minimalnej szerokości działki zalesionej wynoszącej 20m, wykorzystywanie jedynie rodzimych gatunków drzew i krzewów, zgodnie z klasyfikacją regionalno-przyrodniczą, właściciel został wpisany

do ewidencji producentów, zobowiązał się do pielęgnacji upraw zgodnie z planem zalesienia.

W *Programie Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego* w celu zwiększenia lesistości i ochrony lasów wprowadzono zadanie opracowania wojewódzkiego programu zwiększania lesistości.

5. Postulaty zmian w systemie obszarów prawnie chronionych .

System płatności w ramach programów rolno-środowiskowych lub zalesień powinien kształtować właściwe proporcje finansowe, pozwalające na rozwój rolnictwa pełniącego również funkcję zachowania siedlisk i bioróżnorodności.

Podejście do ochrony środowiska powinno odbywać się zgodnie z zasadami ekonomicznymi .

Postulowany był przez Dyрекcję Parku projekt poszerzenia Bolimowskiego Parku Krajobrazowego o powierzchnię 7 150, 00 ha w gminach: Puszcza Mariańska, Wiskitki, Radziejowice, Mszczonów. Gmina Puszcza Mariańska i Wiskitki zaopiniowały go negatywnie.

PODSUMOWANIE

W Planie zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego w rekomendacjach do administracji rządowej zapisano: *„dostosowanie form ochrony przyrody do walorów przyrodniczych, z uwzględnieniem obecnego zainwestowania i możliwości rozwoju gospodarczego jednostek samorządu gminnego”*.

W celu zapewnienia ciągłości procesu kształtowania i realizacji polityki przestrzennej województwa, prowadzony będzie stały monitoring zagospodarowania przestrzennego. Diagnostować on będzie zmiany w przestrzeni województwa w zakresie zjawisk społecznych, procesów gospodarczych oraz wywołanych nimi zmian środowiska przyrodniczego i zagospodarowania przestrzennego.

Dlatego też istotne wydaje się przede wszystkim:

1. Zachowanie powiązań przyrodniczych Parku z doliną Wisły i rzeką Pilicą poprzez:

- zachowywanie przepisów dotyczących Bolimowsko - Radziejowickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu,
- ograniczanie zmian przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolne i nieleśne, które to grunty stanowią naturalne korytarze ekologiczne, zwiększające bioróżnorodność siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków,
- poszerzenie granic Bolimowskiego Parku Krajobrazowego pomimo braku akceptacji samorządów gminnych.

2. Opracowanie *Planu Ochrony Bolimowskiego Parku Krajobrazowego* jako kompleksowego planu działań ochronnych na terenie Parku i jego otuliny, który powinien określić m.in. charakterystykę i ocenę przyrody Parku, klasyfikację istniejących i potencjalnych zagrożeń, analizę skuteczności dotychczasowych form ochrony, cele obecnej ochrony, program działań ochronnych oraz ustalenia do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gmin.

3. *Utrzymywanie stabilnych przepisów w zakresie ochrony przyrody*, zasad zagospodarowania i gospodarowania na terenie Parku, jego otuliny oraz w Bolimowsko - Radziejowickim Obszarze Chronionego Krajobrazu.

4. *Opracowywanie miejscowych planów* zagospodarowania przestrzennego w otoczeniu Parku, *dla obszarów funkcjonalnych o szerokim zakresie przedmiotowym*, o konkretnych zapisach regulacyjnych dotyczących zasad, warunków i standardów zabudowy, uzbrojenia technicznego i ochrony środowiska.

5. *Koordinacja działań* w zakresie realizacji strategii kompleksowego i efektywnego zagospodarowania przestrzennego na terenach nie objętych obowiązkiem sporządzania planów miejscowych poprzez spójność decyzji o warunkach zabudowy wydawanych w sytuacji braku planu

WAŻNIEJSZE MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

Opracowania planistyczne i programowe

Krajowe

- *Geografia regionalna Polski, Kondracki J. PWN, 2003 r.;*
- *II Polityka Ekologiczna Państwa – Ministerstwo Środowiska, Warszawa, czerwiec 2000 r.*
- *Program wykonawczy do II polityki ekologicznej państwa na lata 2002-2010 – Ministerstwo Środowiska, Warszawa, grudzień 2002 r.;*
- *Koncepcja krajowej sieci ekologicznej ECONET-Polska – praca zbiorowa pod redakcją dr A. Liro – Fundacja IUCN Poland, Warszawa 1995 r.;*
- *Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju – Monitor Polski Nr 26/2001*
- *Krajowy plan gospodarki odpadami – Ministerstwo Środowiska, czerwiec 2002;*
- *Krajowy Program Rolnośrodowiskowy. Działanie PROW na lata 2004-2006. Materiał Informacyjny, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, 17.12.2003 r.;*
- *Narodowa Strategia Ochrony Środowiska na lata 2000-2006 – Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2000;*
- *Narodowy plan rozwoju 2004-2006, dokument przyjęty przez Radę Ministrów 14 stycznia,*
- *Plan rozwoju obszarów wiejskich na lata 2004-2006. Projekt. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, styczeń 2004 r.;*
- *Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010 – Rada Ministrów, grudzień 2002 r.;*
- *Polityka Leśna Państwa – Ministerstwo Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa (Warszawa 1997);*
- *Strategia ochrony wód podziemnych w Polsce, praca zbiorowa pod redakcją A. Kleczkowskiego, Kraków 1990 r.;*
- *Wdrażanie koncepcji sieci NATURA 2000 w latach 2001-2003 – Ministerstwo Środowiska, grudzień 2002 r.;*

Wojewódzkie

- *Strategia rozwoju województwa mazowieckiego – Sejmik Województwa Mazowieckiego – Warszawa, 2001 r.;*
- *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego, Mazowiecki Biuro Planowania Przestrzennego i Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2004 r.;*
- *Program ochrony środowiska woj. mazowieckiego. Urząd Marszałkowski, Departament Rolnictwa i Ochrony Środowiska, Mazowiecki Biuro Planowania Przestrzennego i Rozwoju Regionalnego, 2003 r, 2004.;*
- *Plan gospodarki odpadami dla województwa mazowieckiego na lata 2004-2011 –, Warszawa wrzesień 2003 r.;*

- *Gospodarka odpadami pochodzenia przemysłowego w województwie mazowieckim – WIOŚ, Warszawa 2001;*
- *Program Rolnośrodowiskowy. Strefy priorytetowe we województwie. Samorząd Województwa Mazowieckiego, 2004 r. ;*
- *Wojewódzki Program Rozwoju Regionalnego Mazowsza na lata 2001-2006 - Sejmik Województwa Mazowieckiego, Warszawa 2001;*
- *Diagnoza stanu zagospodarowania przestrzennego województwa warszawskiego, Urząd Wojewódzki w Warszawie, BPRW, Warszawa, 1998.*

Materiały statystyczne, atlasy

- *Baza danych Regionalnych dla Polski w przekroju powiatów i gmin za 2000 i 2002 r. – IMAGIS, Warszawa 2001, 2003 r.;*
- *Rocznik Statystyczny Województwa Mazowieckiego, US w Warszawie, Warszawa 2003r.,*
- *Stan środowiska w województwie mazowieckim – raport Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska,*
- *Jakość i zagrożenia wód powierzchniowych w woj. mazowieckim – Raport WIOŚ, Warszawa 2002 r.;*
- *Dokumentacje hydrogeologiczne zbiorników wód podziemnych – Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 1995-2001;*
- *Mapa hydrogeologiczna Polski – Obszary o braku izolacyjności I poziomu wodonośnego – Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 1995-2001;*

**STUDIUM UWARUNKOWAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
 OBSZARÓW CHRONIONYCH
 BOJIMOWSKI PARK KRAJOBRAZOWY**

**Podstawowe elementy zagospodarowania przestrzennego.
 Zasoby i walory środowiska przyrodniczego**

Mapa nr. 1

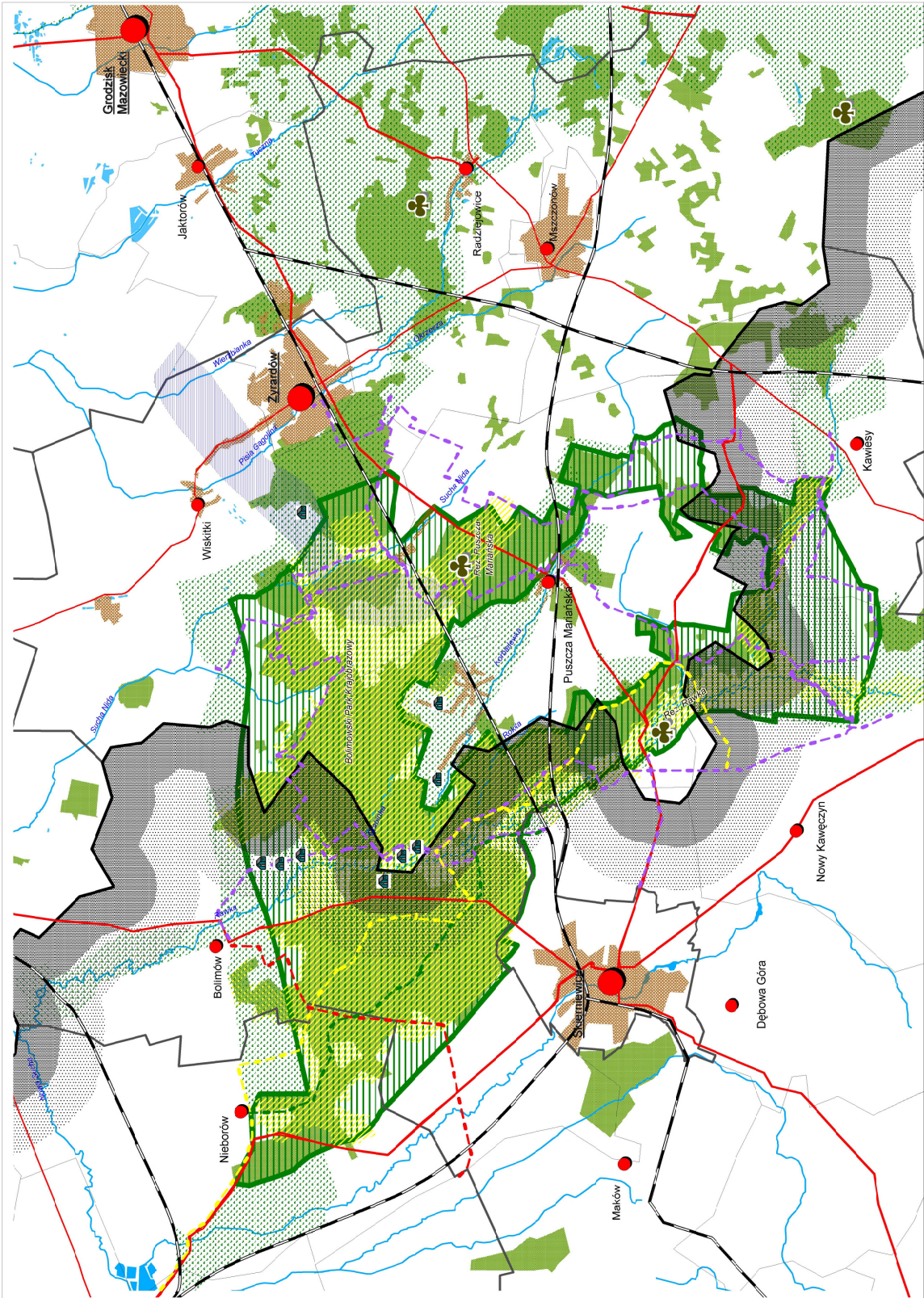
skala 1 : 100 000

Elementy zagospodarowania przestrzennego

- granica województwa
- granica powiatów
- granice gmin
- ośrodki powiatowe
- ośrodki gminne
- główne drogi
- linie kolejowe
- lasy
- wody
- tereny związanej zabudowy, w tym obszary funkcjonalnej zabudowy tereniskowej
- szlaki turystyczne: czerwony, żółty, zielony
- pozostałe szlaki: piesze i rowerowe

Zasoby i walory przyrodnicze

- granice Bliłmowskiego Parku Krajobrazowego wraz z otuliną
- rezerwat przyrody leśny i wodny
- obszar chronionego krajobrazu
- obszary wód podziemnych chronione na potrzeby kulturalne miast i wsi
- obszary o wysokich walorach przyrodniczych przypisane do objętej ochroną prawną w formie sieci Natura 2000 (Specjalny Obszar Ochrony)

STUDIUM UWARUNKOWAŃ ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO OBSZARÓW CHRONIONYCH: BOLIŃSKI PARK KRAJOBRAZOWY

Zagrożenia środowiska

skala 1 : 100 000

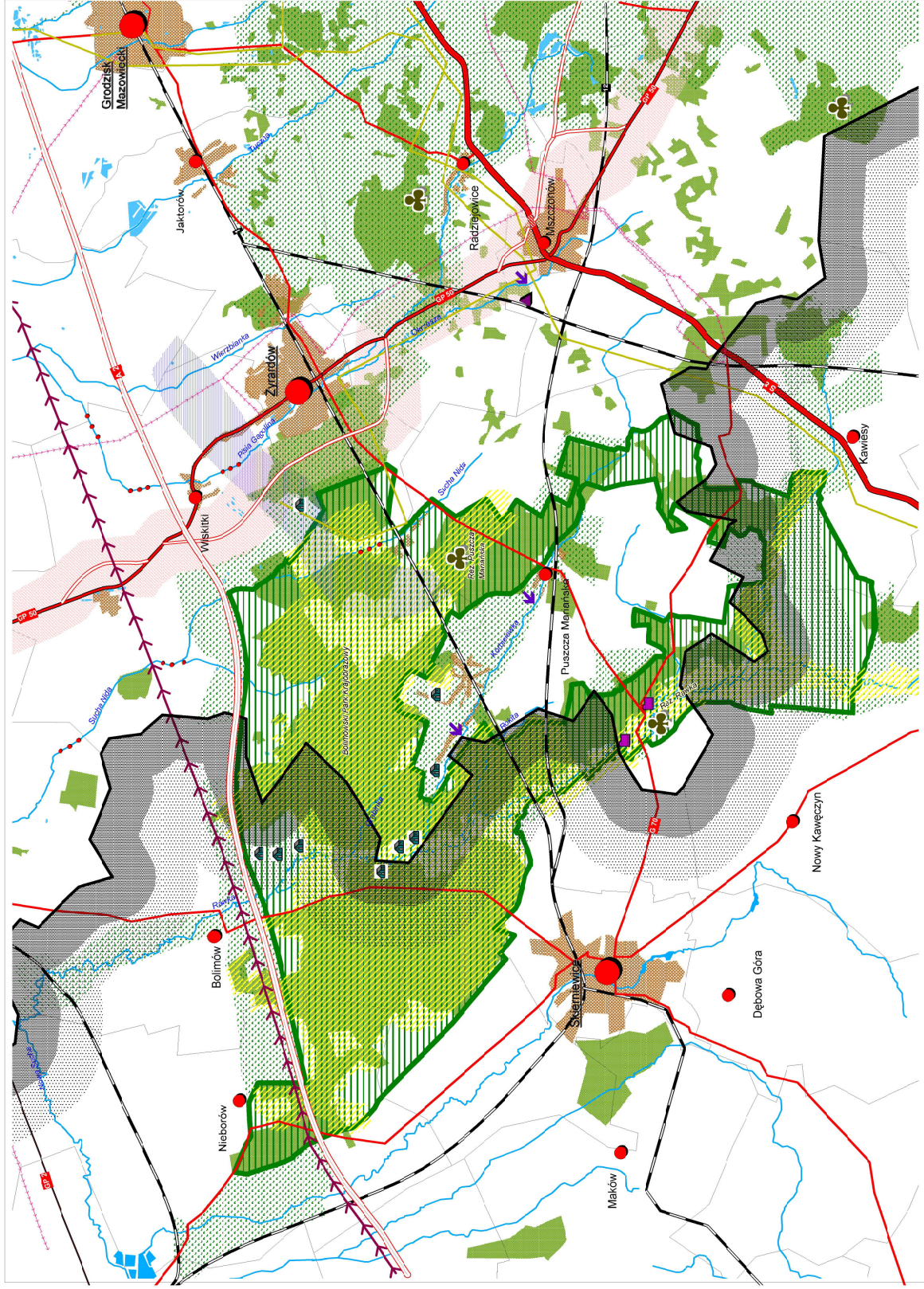
Mapa nr 2

Elementy zagospodarowania przestrzennego

- granica województwa
- granice gmin
- ośrodk powiatowej
- ośrodk gminnej
- lasy
- wody
- tereny zwyczajnej zabudowy, w tym obszary koncentracji zabudowy miejskiej
- Zasoby i walory przyrodnicze
- granice Bilimowskiego Parku Krajobrazowego wraz z otuliną
- istniejące rezerwy
- obszar chronionego krajobrazu
- obszary predysponowane do objęcia ochroną prawną w formie sieci Natura 2000
- obszary wód podziemnych chronione na porządku komunalnym miast i wsi

Źródła negatywnych oddziaływań

- składowiska odpadów komunalnych nie posiadające zabezpieczeń podłoża
- mogiłniki
- miejsca zrzutów ścieków oczyszczonych
- jakość wód powierzchniowych (wody pozaklasowe)
- Duża Obwodnica Warszawy
- autostrada A-2 projektowana
- droga ekspresowa S8 istniejąca
- drogi główne ruchu przyspieszonego projektowane
- drogi główne istniejące i projektowane
- linie kolejowe
- linie elektroenergetyczne 110kV i 220kV
- degradujące walory krajobrazowe
- gazociągi regionalne i ponadregionalne

STUDIUM UWARUNKOWAŃ ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
 OBSZARÓW CHRONIONYCH
 BOLIŃSKI PARK KRAJOBRAZOWY

Kierunki działań

skala 1 : 100 000

Elementy podziałowe zagospodarowania przestrzennego

- granica województwa
- granice gmin
- granice powiatów
- ośrodki powiatowe
- ośrodki gminne
- lasy
- wody
- tereny zwalnej zabudowy, w tym obszary koncentracji zabudowy letniskowej
- Kierunki działań**
- Obszary wymagające zachowania i kształtowania środowiska przyrodniczego i krajobrazowego wraz z otuliną propozycja zmiany granic Bolińskiego Parku Krajobrazowego
- projektowany Chelmoński Park Krajobrazowy
- istniejące rezerwat "Dolina Grabinek"
- projektowany rezerwat "Dolina Grabinek"
- obszar chronionego krajobrazu "Dolina Grabinek"
- obszary o wysokich wartościach przyrodniczych przejęszone przez Ochrony przyrody (Specjalny Obszar Ochrony)
- Obszary wymagające ochrony wód podziemnych
- obszary wód podziemnych chronione na potrzeby komunalne miast i wsi
- grunty podatne na infiltrację zanieczyszczeń
- Elementy środowiska wymagające przywrócenia równowagi ekologicznej
- wody powierzchniowe
- składowiska odpadów komunalnych nie posiadające zabezpieczeń podłoża i mgotniki
- Elementy infrastruktury technicznej wymagające działań ograniczających skutki ich przebiegu
- autostrada A-2
- projektowana droga ekspresowa S8
- istniejąca
- Duża Obwodnica Warszawy
- drogi główne ruchu przyspieszonego
- projektowane
- drogi główne
- istniejące i projektowane
- linie kolejowe
- linie elektroenergetyczne 110kV i 220kV
- gazociągi regionalne i ponadregionalne

